

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Richard Ondroušek

Dohoda o vině a trestu

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dohoda o vině a trestu“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 2. 3. 2015

.....

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce, za veškeré cenné rady, připomínky a podněty a také za vstřícný přístup, spolupráci a trpělivost, jenž mi při tvoření této diplomové práce věnoval.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
1 Úvod	7
1.1 Dohoda o vině a trestu v anglosaském právním systému	8
1.2 Pojem dohoda o vině a trestu v českém právním řádu	10
1.2.1 Dohoda o vině a trestu v českém právním řádu	10
1.2.2 Pokusy o zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu	12
2 Rozbor zákonných podmínek pro iniciaci sjednání dohody o vině a trestu	15
2.1 Rozsah výsledků vyšetřování odůvodňující předpoklady pro zahájení sjednávání dohody o vině a trestu	15
2.2 Dobrovolné prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán	17
2.3 Nemožnost sjednání dohody o vině a trestu v zákonem definovaných případech	21
3 Sjednávání dohody o vině a trestu	26
3.1 Předsoudní fáze	26
3.1.1 Zahájení jednání o uzavření dohody o vině a trestu	26
3.1.2 Práva a povinnosti státního zástupce	29
3.1.3 Postavení obviněného a jeho obhájce	30
3.1.4 Postavení poškozeného	32
3.1.5 Možnosti skončení předsoudní fáze dohody o vině a trestu	33
3.2 Soudní fáze	36
3.2.1 Projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu	36
3.2.2 Rozbor důvodů pro neakceptování navrhované dohody o vině a trestu	39
3.3 Využívání dohody o vině a trestu v praxi státních zástupců	42
4 Dotčené zásady trestního řízení	44
5 Závěr	49
Seznam použitých zdrojů	51
Monografie a komentáře	51

Odborné časopisy	51
Právní předpisy	52
Internetové zdroje	53
Shrnutí	54
Summary.....	54
Seznam klíčových slov	55
List of key words	55

Seznam použitých zkratek

Trestní řád – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Trestní zákon – Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Trestní zákoník – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá institutem Dohody o vině a trestu. Cílem této práce je zjištění, jak se tento institut dokáže zařadit do českého právního řádu. Tomuto cíli je nezbytné věnovat pozornost, jelikož se jedná originálně o anglosaský institut, který je v České republice aplikován teprve krátce (od 1. září 2012). Účelem přijetí institutu dohody o vině a trestu je zkrácení trestního řízení, čímž by následně došlo k odlehčení přetížené justice. Zkoumání vhodnosti přijaté úpravy je věnována podstatná část práce, aby mohlo být dosaženo řádného závěru o prospěšnosti tohoto institutu pro české trestní právo procesní.

Úvodní kapitoly práce se zabývají představením institutu dohody o vině a trestu, tudíž je pro tyto účely použita metoda popisná. Následně pro hlavní část práce dochází k vyvážení metody popisné a metody analytické. Metoda popisná se uplatňuje pro uvádění podrobností v právní úpravě institutu dohody o vině a trestu. Metodou analytickou následně dochází k rozboru a poukázání na ty pasáže právní úpravy, u kterých se jeví možnost na navrhnutí jejich odlišného pojetí. Dále v této diplomové práci dochází ke srovnání právních úprav více zemí, tudíž se zde aplikuje také metoda komparativní.

První kapitola se zabývá obecným popisem institutu dohody o vině a trestu. Nejdříve je vzhledem na anglosaský původ zařazena část zabývající se úpravou institutu v anglosaském právním systému, kde je kladen důraz na historii institutu a následně na možnosti aplikace. Poté následuje popis české právní úpravy daného institutu včetně průběhu dosažení finální znění právní úpravy.

Ve druhé kapitole již dochází k rozboru zákonných podmínek, které musí být splněny, aby mohl být aplikován institut dohody o vině a trestu. Zde již dochází k aplikaci analytické metody, kdy je poukazováno na ty pasáže právní úpravy, u kterých je možno zvážit jejich dosavadní znění a případný návrh změn těchto pasáží právní úpravy.

Třetí kapitola se zabývá procesním postupem pro sjednání dohody o vině a trestu. Tento postup je rozdělen na fázi předsoudní, která je dále rozebrána z pohledu procesních stran, které se jí účastní. Zakončena je rozbohem možností skončení předsoudní fáze. Následuje fáze soudní, která se již převážně zaměřuje na soud a možnosti, jak může projednat a rozhodnout o předloženém návrhu sjednané dohody o vině a trestu. Dochází zde především k rozboru problematických pasáží právní úpravy týkajících se postavení stran a možnosti skončení jednotlivých fází. Tato kapitola je zakončena statistickým přehledem aplikace daného institutu v praxi.

Po podrobné analýze institutu dohody o vině a trestu následuje předposlední kapitola, která se zabývá vlivem daného institutu na základní zásady trestního řízení. Zde dochází k posuzování, zda se daný institut dokázal včlenit do českého trestního práva.

Poslední kapitola činí shrnutí závěrů, které byly dosaženy v této diplomové práci.

Pro tvorbu této diplomové práce bylo k dispozici dostatečné množství aktuálních zdrojů. Aktuálnost této problematiky poskytla dostatečné množství jak monografií, tak především odborných článků, ze kterých bylo možné čerpat dostatek informací k podrobnému seznámení se s problematickými aspekty rozebírané právní úpravy. Dále pro získání statistických údajů byly použity oficiální internetové stránky státních institucí.

1.1 Dohoda o vině a trestu v anglosaském právním systému

Dohoda o vině a trestu není institutem, který vznikl v rámci kontinentálního právního systému. Jedná se o institut, který pochází z anglosaského právního systému, ve kterém nese označení *Plea bargaining*, což lze volně přeložit jako Dohoda o přiznání viny.

Základním kritériem je při aplikaci tohoto institutu, že dochází mezi prokurátorem a obviněným ke sjednání znění dohody o přiznání viny, ve které obviněný výslovně činí prohlášení o své vině. Je však možné, aby se v některých případech účastnil vyjednávání také soudce, jak bude popsáno níže. Jestliže obviněný učiní prohlášení o vině, tak je mu ze strany prokurátora navržen nižší trest, aby měl obviněný motivaci dané vyjednávání vést do úspěšného konce.¹

Plea bargaining se poprvé začal výrazněji prosazovat anglosaském právním systému v 19. století, kdy však panovaly obavy, zda prohlášení o vině nejsou ze strany obviněných vynucené. Následně na přelomu 19. a 20. století došlo k velkému rozšíření *Plea bargaining* v USA, až se z něj v té době stal nejrozšířenější způsob vyřízení trestní věci. Hlavním důvodem tohoto velkého rozmachu byl velký nárůst kriminální činnosti v populačně rostoucích městech USA. Prokurátoři potřebovali rychlejší způsob vyřízení trestní věci a tím se z jejich iniciativy stal *Plea bargaining* rozšířeným institutem. Nebylo totiž z časových důvodů možné v tehdejší době s tehdejším množstvím prokurátorů vést ve všech případech soudní procesy s plnou šíří dokazování. Prokurátoři byli samozřejmě vystavováni kritice, že vysílají vůči pachatelům trestných činu signál, že za spáchání trestného činu budou postiženi v rámci *Plea bargaining* mírnějším trestem. Avšak prokurátoři dokázali najít rovnováhu mezi

¹ RAUXLOH, Regina. *Plea Bargaining in national and international law*. Abingdon; New York, N.Y.: Routledge Taylor & Francis Group, 2012. s. 25.

rychlým vyřízením věci a snížením trestu, takže se z Plea bargaining stal velmi rozšířený způsob vyřízení trestní věci.²

Plea bargaining se v anglosaském právním systému dělí na ty tři kategorie, které mohou být aplikovány k dosažení cíle dohody. První možnost je nazývaná Charge bargaining, což lze přeložit jako vyjednání o obžalobě. Tato možnost je založena na skutečnosti, že prokurátor stáhne některou obžalobu, jestliže obviněný učiní prohlášení o své vině ohledně jiné podané obžaloby. Další možností, jak se může projevit tento způsob aplikace je, že prokurátor slíbí zmírnění podané obžaloby, aby byl mohl být s obviněným sjednán trest v rámci mírnější trestní sazby. Jako příklad lze typicky uvést, že obžaloba z trestného činu loupeže bude zmírněna na trestný čin krádeže nebo trestný čin těžkého ublížení na zdraví bude zmírněn na trestný čin ublížení na zdraví. V těchto případech je však povinností prokurátora nezneužívat této metody. Zneužití této metody spočívá v tom, že prokurátor úmyslně podá obžalobu pro nepřiměřeně přísnější trestný čin (tzv. over - charging), aby obviněného donutil k prohlášení o vině. Druhým způsobem, jak může dojít k aplikaci Plea Bargaining se nazývá Fact bargaining, které lze volně přeložit jako vyjednávání o skutečnostech resp. skutkovém ději. V tomto případě obviněný činí prohlášení o vině a prokurátor činí příslib, že před soudem bude prezentovat skutkový děj ve prospěch obviněného. Nelze to chápat jako naprostou změnu skutkového děje, čímž by se prokurátor dopouštěl nepravdivého prohlášení. Spíše se tato možnost má projevovat tím způsobem, že prokurátor opomene u soudu přednést některé skutkové okolnosti, které by obviněnému přitížily. Poslední možnost projevu Plea bargaining v praxi se nazývá Sentencing bargaining, což lze přeložit jako vyjednávání o rozsudku. Jak plyne z názvu, dochází zde k vyjednávání o znění výroku rozsudku. Jelikož je výrok rozsudku v plné pravomoci soudce, tak se tohoto typu vyjednávání účastní také soudce. Obvyklý způsob aplikace spočívá v tom, že obhájce obviněného se dotáže soudce, jak by v dané trestní věci rozhodnul o trestu v případě, že by nebylo učiněno prohlášení o vině a následně se ho dotáže, jak by ve věci rozhodnul o trestu v případě, že by obviněný učinil prohlášení o své vině. Obhájce se tímto snaží dosáhnout zjištění, jak moc je soudce ochotný polevit z výše a druhu trestu, aby mohl uvážit výhodnost případného prohlášení o vině.³

Všechny tři výše uvedené způsoby aplikace Plea bargaining se mohou aplikovat libovolně, není stanoveno, že pro určitý druh trestných činů lze aplikovat jen některý z metod Plea bargaining.

² TURNER, Jenia I. *Plea Bargaining across borders*. New York, N.Y.: Aspen Publishers, 2009. s. 8 - 10.

³ RAUXLOH, Regina. *Plea Bargaining in national and international law*. Abingdon; New York, N.Y.: Routledge Taylor & Francis Group, 2012. s. 25 -26.

1.2 Pojem dohoda o vině a trestu v českém právním řádu

1.2.1 Dohoda o vině a trestu v českém právním řádu

Institut dohody o vině a trestu byl do českého právního řádu zahrnut jakožto výsledek obecného trendu směřujícího k racionalizaci trestní justice. Daná racionalizace trestní justice se zde realizuje pomocí zkrácení trestního řízení, minimálně v soudní fázi řešení trestní věci, a také snížení administrativní náročnosti. Efekt spočívající ve zrychlení trestního řízení také následně způsobuje, že v důsledku plynutí času nedochází k oslabování síly důkazů, což je podstatné pro snadnější postup trestního řízení, a v dílčím hledisku i naplnění zásady materiální pravdy. Ale souhrnně je nutno poznamenat, že tato zásada je institutem dohody o vině a trestu jako celkem oslabena.⁴

Institut dohody o vině a trestu se obecně považuje za institut s efektem zkrácení trestního řízení, avšak minimálně pro státního zástupce v předsoudní fázi sjednávání dohody o vině a trestu zůstává zákonem stanovená povinnost řádně zjistit skutkové okolnosti případu, jak zákonodárce činí pomocí § 175a odst. 1 trestního řádu. Samotné zrychlení vyřízení trestní věci má také z pohledu pachatele, resp. obviněného posílit vztah mezi spácháním trestného činu a potrestáním za spáchání trestného činu. Kratší doba mezi těmito dvěma skutečnostmi má za následek, že pachatel více pocítí skutečnost, že po spáchání trestného činu následuje neprodleně uložení sankce státem. Z toho následně vyplývá i větší šance na nápravu pachatele, což je příznivým efektem také pro celou společnost, jelikož by se tím mohlo snížit procento recidivy v České republice. Snížení administrativní náročnosti se promítá především v soudní fázi, tj. ve fázi schvalování sjednané dohody o vině a trestu, kdy se nenařizuje hlavní líčení, ani se neprovádí dokazování, jak je uvedeno v § 314q odst. 5 trestního řádu. Zde je zcela dostačující, když soud nařídí veřejné zasedání dle § 314o odst. 1 písm. a) trestního řádu a dohodu následně schválí odsuzujícím rozsudkem.⁵

Zákonná úprava institutu dohody o vině a trestu se nachází v § 175a a 175b trestního řádu, kde je upraven postup při jejím sjednávání, lze též označit jako fázi předsoudní, kdy mají hlavní roli státní zástupce, obviněný (zastoupený obhájcem) a případně poškozený, účastní - li se sjednávání dohody o vině a trestu nebo uplatnil - li již svůj nárok dříve. Zájmy takového poškozeného při sjednávání dohody o vině a trestu hájí také státní zástupce. Druhá fáze následuje po sjednání dohody o vině a trestu a to je fáze schvalování sjednané dohody o vině a trestu soudem, označována také jako fáze soudní. Tato druhá fáze je upravena v § 314o až

⁴ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 19.

⁵ Přesná podoba rozsudku upravena v § 314r odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

314s trestního řádu a zde se k výše uvedeným subjektům přidává také soud, jakožto autorita, jež rozhoduje o schválení sjednané dohody o vině a trestu.⁶

Z pohledu poškozeného lze zavedení institutu dohody o vině a trestu považovat za pozitivní změnu. Poškozený se účastní sjednávání dohody o vině a trestu, které je neveřejné, čímž je chráněna jeho identita. Díky tomu zůstává před veřejností utajen průběh spáchání trestného činu a poškozený nemusí opětovně svědčit v hlavním líčení, které by nastalo při standardním průběhu trestního řízení, tudíž se předchází sekundární viktimizaci.⁷ Pro poškozeného je také přínosem, že obviněný se přiznává se spáchání skutku, čímž dává najevo své uvědomění si svého protizákonného jednání a snahu to odčinit. Tímto se předpokládá, že obviněný bude dobrovolně hradit poškozenému způsobenou újmu spáchaným trestným činem.⁸ V prvku dobrovolnosti hrazení škody lze také spatřovat rychlejší dosažení náhrady újmy poškozenému. Na druhou stranu se tímto nevylučuje individuální záměr poškozeného, aby měl zájem na veřejném projednání věci v hlavním líčení. Poškozený tímto bude sledovat morální působení na obviněného a tím se zvyšující šance na nápravu pachatele. Stejně tak nelze zcela vyloučit okolnost, že obviněný chce sjednat dohodu o vině a trestu za účelem dosažení mírnější sankce navržené státním zástupcem a vůbec nesleduje snahu hradit škodu. Toto je podpořeno i tím, že i v případě, že dochází ke sjednání a schválení dohody o vině a trestu, není vyloučeno odkázání poškozeného na civilní řízení.

Institutem dohody o vině a trestu se také narušuje dosavadní pojetí dokazování, kdy hlavní tíha dokazování spočívala v hlavním líčení⁹, zatímco smysl přípravného řízení spočíval ve shromažďování důkazů pro podání obžaloby s tím, že budou opětovně provedeny v hlavním líčení v souladu se zásadami veřejnosti, ústnosti a především zásady bezprostřednosti.¹⁰ Avšak při sjednávání dohody o vině a trestu se dokazování v hlavním líčení neprovádí, nýbrž musí být skutkový stav řádně zjištěn již pro iniciaci sjednání dohody o vině a trestu, tudíž již zde nevzniká potřeba, ani zákonná opora pro provedení dokazování v hlavním líčení.

V souvislosti s přijetím institutu do českého právního řádu došlo k vývoji chápání pojmu odklon. Pojem odklon lze chápat dvěma způsoby, jak se děje i mezi odborníky v českém

⁶ Soud nemá stanovenou povinnost sjednanou dohodu schválit, může danou dohodu například odmítnout schválit pro závažné vady, případně věc postoupit či zastavit nebo neschválit pro nesprávnost či nepřiměřenost.

⁷ VANTUCH, Pavel. Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněnými státním zástupcem. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 9, s. 5.

⁸ Obdobně se ohledně vyšší šance na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení vyjadřuje prof. Jelínek: JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 20. Dále se k tomuto obdobně vyjadřuje JUDr. Poledník: POLEDNÍK, Petr. Dohodovací řízení – novinka v českém trestním právu. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 3.

⁹ § 207 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Veškeré zásady upraveny v § 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

trestním právu. Jednou možností, jak chápat pojem odklon je pojetí, že jako odklon se považuje jakákoliv odchylka od standardního trestního řízení. Toto mezní kritérium dává možnost zařadit pod pojem odklon velké množství institutů včetně trestního příkazu nebo dohody o vině a trestu. Toto pojetí je akceptováno například prof. Jelínkem¹¹ nebo prof. Šámalem¹². Je zde také druhá možnost chápání pojmu odklon, u které se za zásadní okamžik považuje dosažení zastavení trestního stíhání, tj. nevydání odsuzujícího rozsudku. Takové pojetí zastával prof. Jelínek ještě v roce 2010 a výslovně uváděl jako jeden z charakteristických prvků odklonu skutečnost, že nedojde k vynesení odsuzujícího rozsudku, ale namísto toho dojde k zastavení trestního stíhání.¹³ Stejně tak se k této druhé možnosti kloní doktor Ščerba.¹⁴ Vzhledem k výše uvedenému se jako vhodnější možností jeví zařazovat institut dohody o vině a trestu mezi zvláštní způsoby řízení, stejně jak to dělá zákon, a dále z těchto zvláštních způsobů řízení vyčlenit odklony, u nichž bude rozhodujícím kritériem dosažení zastavení trestního stíhání.

1.2.2 Pokusy o zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu

Institut dohody o vině a trestu není typickým prvkem kontinentálního právního systému. S ohledem na tuto skutečnost bylo tedy možné očekávat, že jeho zavedení nebude možno provést hned při prvním pokusu zákonodárce o jeho přijetí. Samotné zavedení institutu bylo úspěšné až na třetí pokus zákonodárce, kdy byl daný institut zaveden do trestního řádu s účinností ke dni 1. 9. 2012.¹⁵

Prvním pokusem zákonodárce o zavedení institutu do českého právního řádu je poslanecký návrh z roku 2005.¹⁶ V tomto původním znění bylo zásadní, že dohodu o vině a trestu bylo možno sjednat pouze u trestných činů, jež nejsou zvláště závažným trestným činem.¹⁷ V rámci tohoto návrhu nebylo možné sjednat dohodu o vině a trestu v přípravném řízení. Obžalovaný by pouze mohl dohody o vině a trestu dosáhnout tím, že by po zahájení hlavního líčení a po přednesení obžaloby učinil prohlášení o svojí vině a navrhnul výši svého trestu. Toto je zcela odlišné od postupu, jaký je aplikován v platném a účinném znění, kdy se

¹¹ JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 46.

¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 730.

¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 679.

¹⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 61.

¹⁵ Konkrétním zákonem, jímž došlo k zavedení institutu dohody o vině a trestu je zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁶ Sněmovní tisk poslanecké sněmovny č. 746 ze 4. volebního období. V tomto návrhu byl institut dohody o vině a trestu označován jako Řízení o prohlášení viny obžalovaným, avšak z jeho obsahu plynulo, že jde o zákonnou úpravu institutu dohody o vině a trestu.

¹⁷ Definice zvláště závažného trestného činu je uvedena v § 41 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

hlavní část dohody o vině a trestu odehrává v přípravném řízení při jejím sjednávání. Stejně tak zde nebyla zakotvena účast obhájce obviněného, respektive povinnost obhájce mít, což bylo upraveno v pozdějším návrhu. Tento vládní návrh neobsahuje motivační prvek pro obviněného, aby ke sjednání dohody o vině a trestu přistoupil, blíže bude tato problematika rozebrána v následujících kapitolách.

V roce 2008 byla snaha institut dohody o vině a trestu zavést do českého právního řádu v rámci vládního návrhu novely trestního řádu.¹⁸ Tento návrh upravil původní možnost sjednávání dohody o vině a trestu pouze u trestných činů, jež nejsou zvláště závažným trestným činem tím způsobem, že takto povolil sjednání dohody o vině a trestu u trestných činů, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let. Návrh tohoto znění avšak zákonodárce následně upravil tím způsobem, že určil taxativní výčet trestných činů, u nichž nebylo možno dohodu o vině a trestu sjednat.¹⁹ Tímto došlo k rozšíření okruhu trestných činů, u kterých bylo možno dohodu o vině a trestu sjednat, což je nepochybně pozitivní efekt pro její aplikaci, kdy již není a priori stanovena překážka pro zločiny a zvláště závažné zločiny.²⁰ Ohledně rozšíření okruhu trestných činů, které lze sankcionovat formou dohody o vině a trestu bude podrobnější výklad v následujících kapitolách.

U tohoto návrhu je také podstatný fakt, že zde byla zakotvena povinnost účasti obhájce jak při sjednávání dohody o vině a trestu, tak i při jejím schvalování soudem, jak bude podrobně rozvedeno dále. V tomto návrhu je také zakotvena ochrana poškozeného v tom smyslu, že již v přípravném řízení by byl poškozený poučen, že může dojít k zahájení sjednávání dohody o vině a trestu, a v tom případě může svůj nárok uplatnit jen při sjednávání dohody o vině a trestu, nikoliv až při jejím schvalování soudem. Avšak poškozený by k takovému jednání byl předvolán, aby mohl uplatnit své právo, a také by k ochraně zájmů poškozeného v řízení vystupoval nejen státní zástupce, ale také zpravidla probační úředník. Zde došlo ke změnám, jelikož poškozený není předvoláván, nýbrž je v souladu s trestním řádem vyrozuměn,²¹ a také není zákonem zakotvena účast probačního úředníka.

¹⁸ Poslanecké sněmovně byl předložen vládní návrh (sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574 z 5. volebního období), který vláda schválila usnesením vlády České republiky č. 996 ze dne 20. 8. 2008.

¹⁹ Tato úprava byla provedena sněmovním tiskem Poslanecké sněmovny č. 574/2 z 5. volebního období.

²⁰ Stejný názor na rozšíření okruhu trestných činů, u kterých lze sjednat dohodu o vině a trestu vyjadřuje JUDr. Pavel Kučera a Mgr. Michal Ptáček v jejich článku: KUČERA, Pavel, PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 7 – 8, s. 4.

²¹ Povinnost státního zástupce vyrozumět poškozeného je zakotvena v § 175a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

V roce 2011 došlo ke konečnému pokusu o zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého trestního práva procesního a od 1. 9. 2012 ho lze aplikovat v praxi.²² Tato znění bude důkladně rozebráno v následujících kapitolách této práce.

²² Institut dohody o vině a trestu zaveden do českého právního řádu zákonem č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

2 Rozbor zákonných podmínek pro iniciaci sjednání dohody o vině a trestu

Aplikace institutu dohody o vině a trestu není zcela na libovolném uvážení státního zástupce v přípravném řízení. Aby mohlo dojít k zahájení jednání o sjednání a uzavření dohody o vině a trestu, je nutné splnit zákonem stanovené podmínky. Zákon určuje celkem tři podmínky, z toho jsou dvě podmínky pozitivní a jedna podmínka negativní. Pozitivní podmínkou je skutečnost, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují, že se daný skutek stal, že je tento skutek trestným činem a nakonec, že daný skutek spáchal obviněný (§ 175a odst. 1 trestního řádu). Druhou pozitivní podmínkou, která musí být splněna, je dobrovolné prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán (§ 175a odst. 3 trestního řádu). Poslední podmínka je negativního charakteru, kdy musí státní zástupce dbát na to, aby nezapočal sjednávání dohody o vině a trestu v případech, kdy je tak vyloučeno zákonem (§ 175a odst. 8 trestního řádu, § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže). Jak bude níže podrobně rozebráno, všechny tyto podmínky musí být splněny kumulativně, aby mohl být v trestním řízení aplikován institut dohody o vině a trestu.

2.1 Rozsah výsledků vyšetřování odůvodňující předpoklady pro zahájení sjednávání dohody o vině a trestu

Tato podmínka plyne přímo ze zákona, kde v § 175a odst. 1 trestního řádu je uvedeno: „*Jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný...*“, z toho plyne úmysl zákonodárce, aby byly tyto skutečnosti řádně dodržovány orgány činnými v trestním řízení, obzvláště státním zástupcem. Tato podmínka musí být řádně splněna již pro samotné zahájení sjednávání dohody o vině a trestu, zjišťovat splnění této podmínky v průběhu sjednání dohody o vině a trestu je již opožděné. Hned na začátku je nutno říci, že neexistuje jasně stanovené pravidlo či tabulka, která určuje, kdy jsou již dostatečné závěry vyšetřování a kdy tomu tak není. S tímto problémem se budou státní zástupci setkávat nejvíce v prvních letech aplikace tohoto institutu. Jako pomocné hlediska zde lze užít tři rozsahy prověřování, vyšetřování respektive dokazování.

Z výše uvedeného plyne, že jsou tři možnosti, jak na danou problematiku pohlížet:

- Rozsah prověřování pro potřebu zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu
- Rozsah vyšetřování odůvodňující podání obžaloby dle § 166 odst. 1, § 176 odst. 1 trestního řádu

- Rozsah dokazování v hlavním líčení nutný pro vydání odsuzujícího rozsudku v souladu se zásadami trestního práva procesního

První možností je rozsah prověřování uvedený v § 160 odst. 1 trestního řádu, jako rozsah nutný pro zahájení trestního stíhání. Zde je výslovně uvedeno: „*Nasvědčují - li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je - li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba...*“. Tento rozsah prověřování lze chápat jako určitou bariéru, která zabraňuje zahájení trestního stíhání, které by pravděpodobně nebylo úspěšně dovedeno k podání obžaloby, návrhu na potrestání, resp. návrhu na schválení sjednané dohody o vině a trestu (§ 2 odst. 8 trestního řádu). Pro zahájení trestního stíhání potřebujeme mít z prověřování zjištěnou osobu, kterou můžeme označit jako podezřelého. Následně po zahájení trestního stíhání bude tento podezřelý resp. obviněný předmětem dalšího vyšetřování, aby mohlo být jasně řečeno, zda je podezřelý pachatelem. Samozřejmě musí být splněna také podmínka, že daný skutek lze kvalifikovat jako trestný čin a nedojde tedy k odložení nebo jinému vyřízení věci podle § 159a trestního řádu. Z výše uvedeného plyne, že tento rozsah je poněkud benevolentnější než by měl být užit pro posouzení možnosti k zahájení sjednávání dohody o vině a trestu. Tento rozsah se také nazývá jako stupeň pravděpodobnosti,²³ z čehož plyne, že nepochybně je nutno vést dále trestní řízení k bližšímu objasňování zjištěných skutečností za účelem dalšího vedení trestního řízení po zahájení trestního stíhání. Může také nastat situace, kdy již v okamžiku prověřování mohou být skutečnosti ve věci objasněny v takové šíři, že by to bylo dostatečné i pro podání obžaloby, resp. návrhu na potrestání. V tomto případě je však nutné zvážit, zda není především pro policejní orgán výhodnější danou věc vést k zahájení zkráceného přípravného řízení a následně podání návrhu na potrestání, které je v některých ohledech výhodnější (za předpokladu splnění podmínek uvedených v § 179a odst. 1 trestního řádu). Samozřejmě je možné sjednat dohodu o vině a trestu ve všech formách přípravného řízení, ale v případě vedení zkráceného přípravného řízení se jeví jako výhodnější možnost jej vést k podání návrhu na potrestání. Výhoda vedení zkráceného přípravného řízení k podání návrhu na potrestání je především z hlediska času, kdy zákon určuje přesné lhůty, do kdy musí být takto vedené zkrácené přípravné řízení skončeno. Avšak pro potřeby sjednání dohody o vině a trestu mohou být tyto lhůty prodlouženy téměř na dvojnásobek, čímž by došlo k prodlužování

²³ Pojem stupeň pravděpodobnosti společně s dalším podrobným výkladem je uveden v: ŠÁMAL, Pavel. RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2054 - 2091 (§ 160 trestního řádu).

zkráceného přípravného řízení (§ 179b odst. 4, 179f odst. 2 trestního řádu). Další srovnání dohody o vině a trestu a návrhu na potrestání je uvedeno níže (kap. 3.1.1).

Jako další možnost je uveden rozsah vyšetřování, který odůvodňuje podání obžaloby (§ 166 odst. 1, § 176 odst. 1 trestního řádu). Z tohoto obecně plyne, že státní zástupce musí výsledky vyšetřování považovat za dostačující, tak aby na jejich základě mohla být podána obžaloba a obviněný postaven před soud. K této formulaci se také vyjadřuje prof. Šámal, který vyjadřuje obavu, aby na základě této neurčité formulace nedocházelo k nedostatečnému rozsahu vyšetřování, a následně nebyla před soud postavena osoba, která je zjevně nevinná.²⁴ Této problematice se konkrétně věnuje § 176 trestního řádu. Z něj jasně plyne, že je nezbytné, aby bylo prokázáno, že se daný skutek stal a tento skutek je trestným činem a nakonec, že daný skutek spáchal obviněný.²⁵ Zákon zde odkazuje na § 89 trestního řádu, který se aplikuje jako obecný rámec pro provádění dokazování a je platný i pro fázi přípravného řízení, která je podstatná pro možnosti zahájení sjednávání dohody o vině a trestu.

Jako poslední možnost, jak nahlížet na potřebnou šíři dokazování je možnost provádět dokazování v šíři, kterou provádí soud v hlavním líčení v souladu se zásadami trestního práva procesního. Tento rozsah dokazování se jeví zcela nadbytečný, jelikož by se tím zcela potlačil smysl dohody o vině a trestu jako institutu sledujícího zájem na zrychlení soudního řízení.²⁶

Výsledkem je, že rozsah závěrů vyšetřování, který je jinak nutný pro podání obžaloby, je kladně přijímán odborníky na české trestní právo procesní, jako rozsah potřebný pro iniciaci sjednání dohody o vině a trestu. Pozitivně se k této variantě vyjadřuje také doktor Ščerba²⁷, prof. Šámal²⁸ případně doc. Vantuch²⁹.

2.2 Dobrovolné prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán

Po naplnění výše uvedené podmínky spočívající v v dostatečném zjištění skutečného stavu ve věci následuje druhá podmínka, která je zakotvena v § 175a odst. 3 trestního řádu. Tato druhá podmínka spočívá v tom, že obviněný dobrovolně prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Ještě před samotným podrobným rozebráním prohlášení obviněného je nezbytné, aby toto prohlášení o spáchání skutku bylo odlišeno od doznání. Institut doznání obviněného

²⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 541.

²⁵ ŠÁMAL, Pavel. RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2154 – 2166 (§ 166 trestního řádu).

²⁶ Obdobný názor ohledně rozsahu dokazování zastává také doktor Ščerba v: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 25.

²⁷ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 25.

²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 754.

²⁹ VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 8.

se v českém trestním právu vyskytuje například v § 307 trestního řádu, který se zabývá úpravou podmíněného zastavení trestního stíhání. Základem tohoto doznání je, že musí být provedeno při výpovědi dané osoby (obviněného) prováděné podle § 90 a násl. trestního řádu. Naproti tomu při sjednávání dohody o vině a trestu, kde se činí prohlášení o spáchání skutku je dostačující, jestliže je učiněno prohlášení obviněného, které je zachyceno do úředního záznamu nebo protokolu.³⁰ Tímto se snižuje formální náročnost stanovená zákonem pro provedení zákonem uznatelného prohlášení obviněného o spáchání skutku. Stejně tak se nejedná o totožné prohlášení o spáchání skutku, které se činí pro potřeby institutu narovnání, jak je blíže rozebráno níže [§ 309 odst. 1 písm. a) trestního řádu]. Pro potřeby sjednávání dohody o vině a trestu je také potřebné poukázat na skutečnost, že součástí doznání je i to, že obviněný přijme právní kvalifikaci daného skutku.³¹ Naproti tomu při sjednávání dohody o vině a trestu je stanovení právní kvalifikace úkolem státního zástupce [§ 175a odst. 6 písm. d) trestního řádu]. Ačkoliv je stanovení právní kvalifikace spáchaného skutku výsadou státního zástupce, je nutno zohlednit fakt, obviněný se může obecně proti sjednané dohodě o vině a trestu bránit tím způsobem, že se rozhodně neuzavřít dohodu o vině a trestu v dané podobě. Toto neuzavření dohody o vině a trestu může učinit jak státní zástupce, tak i obviněný, aniž by byl zákonem nějak sankcionován. Stejně tak obviněný neuzavřením sjednané dohody o vině a trestu nemůže zhoršit své postavení z důvodu prohlášení o spáchání skutku, pro který je stíhán. K tomuto se výslovně vyjadřuje zákon v § 175a odst. 7 trestního řádu, čímž je obviněnému dána jasná záruka. Po neuzavření sjednané dohody o vině a trestu však v praxi může nastat situace, že sice k prohlášení obviněného nebude přihlíženo, ale v důsledku takto učiněného a zneplatněného prohlášení byly nalezeny další důkazy, které lze následně použít v dalším řízení po podání obžaloby. Lze k tomuto předpokládat, že státní zástupce bude tvrdit, že dané důkazy vyplynuly z probíhajícího vyšetřování, tudíž k jejich odhalení nedošlo v důsledku prohlášení obviněného o spáchání skutku. Lze však v budoucnosti předpokládat, že se touto problematikou budou v konkrétních sporných případech zabývat vyšší soudy a tím bude tato problematika upřesněna výkladovou praxí. Z tohoto výše uvedeného plyne, že určitá beztrestnost při následném nesjednání dohody o vině a trestu může vést obviněného, aby danou dohodu zkusil sjednat jen ze strategického hlediska. Toto strategické hledisko spočívá ve zjištění situace státního zástupce, kdy z navrhované sankce by mohla být čitelná důkazní

³⁰ K tomuto závěru je použita poznámka učiněná k narovnání podle § 309 odst. 1 písm. a) trestního řádu, kde je stejně stanovená podmínka, pouze je aplikována v českém trestním právu již mnohem delší dobu: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 745.

³¹ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 23.

situace státního zástupce. Projevem navrhovaného druhu a výše sankce státním zástupcem může být možnost čitelnosti situace pro obhájce obviněného. Lze logicky předpokládat, že v případě ne zcela jednoznačných skutkových zjištění (jako je potřebné pro vydání trestního příkazu, u kterého by měl být vyšší stupeň pravděpodobnosti, že trestný čin spáchal obviněný), může státní zástupce navrhnout mírnější resp. nižší druh a výměru sankce. Toto s výše uvedenou možností beztrestně zmařit proces sjednávání dohody o vině a trestu může podhalit případně poškodit strategii zvolenou státním zástupcem. Zákon sice neupravuje výslovně právo obviněného na neuzavření sjednaného znění dohody o vině a trestu, ale obviněný má možnost sjednanou dohodu zmařit. Toto zmaření sjednané dohody lze dosáhnout pomocí § 314q trestního řádu, kdy se ve veřejném zasedání ukáže, že daná dohoda je nesprávná, jelikož nebude splněna jedna z obligatorních podmínek dohody o vině a trestu. Chybějící obligatorní podmínka bude spočívat v absenci dobrovolného prohlášení o spáchání skutku, na které je obžalovaný soudem opětovně tázán dle 314q odst. 3 písm. b) trestního řádu.³²

K situaci, kdy by obviněný měl učinit prohlášení o spáchání skutku, vznikají pochybnosti státních zástupců, zda obviněný učiní prohlášení o spáchání skutku zákonem stanoveným způsobem. Je poukazováno na situaci, kdy obviněný ve většině případů nemá právní vzdělání, tudíž laicky učiní, byť i nechtěně doznání (za předpokladu splnění dalších zákonných podmínek). Poté nastává otázka, zda státní zástupce toto doznání pomůže obviněnému přeformulovat, tak aby se z něj stalo prohlášení o spáchání skutku pro potřeby zahájení sjednávání dohody o vině a trestu. Jestliže bude doznání učiněno zákonem stanoveným způsobem, je poté otázkou pro budoucí praxi, zda se státní zástupce nerozhodne toto doznání uchopit doslova, tj. pohlížet na něj jako na doznání a nepovede danou věc urychleně k podání obžaloby případně návrhu na potrestání, kdy takto učiněné doznání výrazně ulehčuje důkazní situaci v daném případě.³³

Samotné prohlášení o spáchání skutku je ještě dále nutno prověřit v souladu s § 175a odst. 3 trestního řádu, kde je vyžadována podmínka, aby nebyly pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného. K tomuto je nutno uvést, že se nejedná o totožné prohlášení, jaké obviněný činí při aplikaci institutu narovnání (§ 309 odst. 1 trestního řádu), kdy zákon u narovnání stanovuje na prohlášení splnění podmínek vážného, určitého a svobodně učiněného prohlášení. Tyto podmínky lze označit jako formální, které se soustředí jen na samotné

³² ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 41.

³³ ŘEHÁČEK, Jan. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 40.

prohlášení, bez dalšího zkoumání obsahových náležitostí prohlášení obviněného. Odlišné pojetí prohlášení o spáchání skutku je u institutu dohody o vině a trestu. Zde se na prohlášení obviněného pohlíží opačně, kdy je kladen důraz na obsahové zkoumání daného prohlášení. Z tohoto plyne, že státní zástupce se nemůže spokojit se získaným prohlášením jako u narovnání, ale musí i nadále vést vyšetřování, čímž také směřuje k naplňování zásady materiální pravdy.³⁴ Je však také nutné uvážit, že samotná pravdivost prohlášení nemůže být objektivně v souvislostech celého případu prověřována až po zahájení sjednávání dohody o vině a trestu, poté co obviněný takové prohlášení učiní. Jak je uvedeno výše, skutkové okolnosti celého případu by měly být již dostatečně objasněny pro to, aby vůbec mohlo dojít k zahájení sjednávání dohody o vině a trestu. Prohlášení obviněného, resp. materiální zkoumání jeho prohlášení by mělo být pouze potvrzením skutkových zjištění učiněných při přezkumu výše uvedené podmínky. Souhrnně lze tedy říci, že takové prohlášení může jen pozitivně potvrdit zjištění učiněné dříve, nebo naopak dříve učiněné zjištění narušit či vyvrátit, a tím způsobit negativní vliv na celý proces sjednávání dohody o vině a trestu, který může vést až k neuzavření dohody o vině a trestu a návratu k běžnému průběhu přípravného řízení.

Ohledně prohlášení obviněného o spáchání skutku je také nezbytné se zabývat situací, kdy jednání obviněného popsané v usnesení o zahájení trestního stíhání obsahuje více skutků.³⁵ V takovém případě se uplatňuje právo obviněného se rozhodnout, zda učiní prohlášení k jednomu skutku, více skutkům či všem skutkům uvedeným v usnesení o zahájení trestního stíhání. Poté, co je obviněným učiněno takové prohlášení má státní zástupce možnost výběru, jak s danou situací naložit. Nejpravděpodobnější variantou bude, že pro skutky k nimž obviněný učinil prohlášení o spáchání skutku, navrhne obviněnému zahájení sjednávání dohody o vině a trestu, zatímco zbylé skutky, k nimž dané prohlášení nebylo učiněno, budou vyloučeny k samostatnému řízení a rozhodnutí.³⁶ Lze však v takovém případě předpokládat, že skutky mohou být určitým způsobem související, takže dokazování státního zástupce bude ulehčeno v důsledku skutečností a důkazů, které mohou vyplynout ze sjednávání dohody o vině a trestu. Státní zástupce by tedy ze strategického hlediska neměl bránit situaci, kdy se obviněný rozhodne učinit prohlášení o spáchání jen k některým skutkům, jelikož to bude mít pravděpodobně pozitivní dopad v dokazování ostatních skutků. Státnímu zástupci se však v této situaci, kdy pro některé skutky bylo učiněno prohlášení o jejich spáchání a pro jiné skutky nikoliv, otevírá i možnost danou situaci zvážit a pro skutky, k nimž nebylo obviněným

³⁴ AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 3, s. 33.

³⁵ Zde se uplatňuje definice skutku z pohledu trestního práva procesního, kdy i jednotlivé útoky pokračujícího trestního činu jsou považovány za samostatné skutky, jak je uvedeno v § 12 odst. 12 trestního řádu.

³⁶ VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 8 – 9.

učiněno prohlášení o jejich spáchání, může trestní stíhání zastavit. Takové zastavení trestního stíhání má státní zástupce právo učinit podle § 172 odst. 2 trestního řádu. Tato možnost zastavení trestního stíhání pravděpodobně bude v praxi používána jen velmi zřídka, avšak může samozřejmě nastat situace, kdy pro hlavní skutky bude prohlášení učiněno a k oddělení do samostatného řízení budou zbývat jen skutky podstatně méně významné. V tomto případě může státní po svém vlastním uvážení zastavit trestní stíhání podle § 172 odst. 2 písm. a) trestního řádu.³⁷

K posuzování pravdivosti prohlášení o spáchání skutku jsou některými odborníky vyjadřovány obavy, jak bude daný mechanismus fungovat v praxi. Jsou zde obavy, že prohlášení o spáchání skutku bude považováno státními zástupci za korunní důkaz, a z toho důvodu bude upouštěno od dalšího provádění dokazování ve věci. Tato situace zde již dříve nastala, v éře inkvizičního řízení, kdy doznání obviněného bylo v mnohých případech jediným usvědčujícím důkazem a soud se s tím v tehdejší době spokojil. Tento návrat situace z doby minulé zákon samozřejmě vylučuje a stanovuje povinnost řádně objasnit skutkový vztah. Přesto zde mohou být použity i tyto argumenty z minulosti, které svědčí o tom, že praxe přiznávala doznání přehnaný či dokonce výlučný důraz.³⁸

Zde je také vhodné zmínit přístup slovenské právní úpravy k prohlášení o spáchání skutku. Slovenský zákonodárce se rozhodl, že danou podmínku nadefinuje jako nutnost učinit přiznání ke spáchání skutku a uznání viny.³⁹ Toto kritérium spočívající v nutnosti přiznat se ke spáchání skutku a uznat vinu je odlišné od pojetí v české právní úpravě. V české právní úpravě se pouze činí prohlášení ke skutku a chybí výslovné uznání viny. Toto výslovné uznání viny, se jeví jako velmi důležité. Díky tomuto prohlášení se předpokládá, že je naplněno morálního působení na pachatele a zároveň se tímto potlačuje názor, který poukazuje na rozpor dohody o vině a trestu s etikou.

2.3 Nemožnost sjednání dohody o vině a trestu v zákonem definovaných případech

I přestože by byly splněny obě výše uvedené podrobně popsané pozitivní podmínky, nemusí dojít k zahájení sjednávání dohody o vině a trestu z důvodu nesplnění některé z níže

³⁷ Státní zástupce však musí své uvážení ohledně zastavení trestního stíhání volit velmi opatrně, jelikož by se tím mohl snadno dostat do rozporu se zásadou legality obsažené v § 2 odst. 3 trestního řádu, která mu ukládá povinnost stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví.

³⁸ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 17.

³⁹ Konkrétně je tak uvedeno v § 232 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů, který je účinný od 1. ledna 2006.

uvedených negativních podmínek. Veškeré zkoumání níže uvedených negativních podmínek se provádí dříve, než je zahájeno sjednávání dohody o vině a trestu. Tímto se mimo jiné liší od výše uvedených podmínek, u nichž dochází ke zkoumání jejich splnění jak při zahájení sjednávání dohody o vině a trestu (viz bod 2.1), tak i v jejím průběhu (viz bod 2.2). Celkem zákonodárce zakotvuje v trestním řádu a zákoně a soudnictví ve věcech mládeže tři negativní podmínky, jež musí být splněny kumulativně, aby mohlo být sjednávání dohody o vině a trestu iniciováno, ať už ze strany státního zástupce nebo obviněného. Těmito negativními podmínkami jsou:

- Nemožnost sjednání dohody o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu (§ 14 odst. 3 trestního řádu) podle § 175 odst. 8 trestního řádu
- Nemožnosti sjednání dohody o vině a trestu v řízení proti uprchlému podle § 175 odst. 8 trestního řádu
- Nemožnost sjednání dohody o vině a trestu v řízení ve věci mladistvého,⁴⁰ který nedovršil osmnáct let věku podle § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Jako první uvedená je zde podmínka v § 175 odst. 8 trestního řádu, která znemožňuje zahájení sjednávání dohody o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu. Nadefinování konečné podoby této podmínky bylo pro zákonodárce velmi složité, jak je zmíněno již výše (kapitola 1.2.2). Nakonec se však prosadilo znění, které bylo navrženo již v roce 2005. Zákonodárce zde jistě sledoval snahu umožnit sjednání dohody o vině a trestu u co nejširšího okruhu trestných činů, aby měl daný institut možnost prosazení v praxi. Pokud by byl institut dohody o vině a trestu omezen jen na přečiny (§ 14 odst. 2 trestního zákoníku), pak by zde docházelo k přílišné konkurenci s instituty narovnání (§ 309 trestního řádu) a podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 trestního řádu). Jestliže by zde nastal tento druh konkurence, mohla by zde vzniknout pro institut dohody o vině a trestu zásadní překážka, protože je nezbytné zohlednit fakt, že oba výše uvedené instituty jsou již aplikovány dlouhodobě, státní zástupci jsou na ně zvyklí a umí s nimi zacházet. Této složité situaci se zákonodárce rozhodl předcházet tím, že sjednávání dohody o vině a trestu povolil také pro zločiny (§ 14 odst. 3 trestního zákoníku), čímž vytyčil pro institut dohody o vině a trestu území, do kterého nebude zasahováno jak odklony, tak ani trestním příkazem.⁴¹ Na druhou stranu vzniká otázka, proč nedošlo k zakotvení univerzálního použití institutu dohody o vině a trestu na veškeré trestné

⁴⁰ Je nutné dodržet znění § 2 odst. 1 písm. c) zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který definuje mladistvého jako toho, kdo v době spáchání provinění nepřekročil osmnáctý rok svého věku, čímž se zde otevírá možnost sjednat tuto dohodu s obviněným, který spáchal provinění jako mladistvý, ale v mezidobí do okamžiku zahájení sjednávání dohody o vině a trestu již překročil osmnáctý rok věku.

⁴¹ Obdobný názor zastává také člen Nejvyššího státního zastupitelství České republiky: AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 3, s. 33.

činy. Jestliže jsou zde obecné snahy na racionalizaci trestní justice, tak je nepochybné, že tento institut by formou zrychlení trestního řízení tento cíl naplnil. Zákonodárce by se zde měl inspirovat slovenským pojetím institutu dohody o vině a trestu, který je možno aplikovat ve všech případech.

Nabízí se argument, že bude v případě aplikace institutu dohody o vině a trestu docházet k dvojímu přístupu ke spravedlnosti, který spočívá v tom, že s jedním obviněným bude sjednána dohoda o vině a trestu a s jiným obviněným nikoliv. Institutem dohody o vině a trestu v českém trestním právu procesním nastává dvojitý přístup k řešení trestní věci, který je závislý pouze na uvážení státního zástupce.⁴²

Jako druhá možnost, jak může dojít k naplnění negativní podmínky je situace, kdy je vedeno řízení proti uprchlému (§ 175a odst. 8 trestního řádu). Již ze samotného názvu institutu dohody o vině a trestu plyne prvek dobrovolnosti ze strany obviněného. Tento prvek se však evidentně nepromítá do situace, kdy má obviněný status uprchlého. Jako osobu se statutem uprchlého zákonodárce definuje v § 302 trestního řádu: „...*kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytím v cizině nebo tím, že se skrývá.*“ Z takto uvedeného označení jasně plyne, že daná osoba nemá zájem na řešení trestního řízení probíhajícího řízení tak, aby mohlo být dosaženo cíle trestního řízení. Ačkoliv je v řízení proti uprchlému obligatorní povinnost zastoupení obhájcem, jež disponuje stejnými právy jako obviněný (§ 304 trestního řádu), nedává se tím obhájci oprávnění, aby měl možnost dát souhlas se zahájením sjednávání dohody o vině a trestu. Takový souhlas obhájce je vyloučen zákonem a stejně tak by takový postup byl v naprostém rozporu se smyslem institutu dohody a vině trestu. Je nezbytné, aby obviněný byl osobně přítomen a vyslovil souhlas s iniciací institutu.

Jako poslední projev negativní podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu je zde vyloučení této dohody podle § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. V tomto ustanovení se uvádí: „*V řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, nelze vydat trestní příkaz ani sjednat dohodu o vině a trestu*“. Zákonodárce lze sleduje ochranu mladistvého, jelikož u mladistvého je riziko, že bude s ohledem na jeho duševní nevypěstlost činit rozhodnutí, které nejsou v jeho nejlepším zájmu. Mladistvý by v případě možnosti sjednání dohody o vině a trestu mohl sledovat zájem, aby bylo dané řízení co nejrychleji ukončeno za jakoukoliv cenu, aby tím dosáhl uzavření trestního řízení, které je pro něj nepříjemnou zkušeností. Tímto by se mladistvému otevřela možnost, aby rychle učinil prohlášení o spáchání skutku i v případě, kdy daný skutek nespáchal, aby jakýmkoliv

⁴² MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 16.

způsobem dosáhl skončení trestního řízení. Samozřejmě by k takové situaci dojít nemělo, protože státní zástupce i soud mají povinnost řádně zjistit skutkový stav věci, ale nikdo nemůže vyloučit, že i přesto by mohla výše uvedená možnost nastat. Jak je již výše zmíněno, nejedná se o absolutní vyloučení dohody o vině a trestu u mladistvých. Zákodárce zde pravděpodobně sleduje ten záměr, že jakmile se obviněný stane dospělým, tak se na něj již má pohlížet jako na každého jiného obviněného. Zákodárce zde stanovuje skutečnost, že dovršením osmnácti let věku již přestává být zásadním cílem trestního řízení zajištění výchovného působení na pachatele.⁴³ Tímto ale zákodárce zavádí přísný formalismus, kdy stanovuje potřebě výchovného působení na pachatele velmi přesné hranice. Je nutné zvážit skutečnost, že obviněný dané provinění spáchá jako mladistvý, tudíž můžeme považovat za fakt, že trestní stíhání bude vedeno ve věku, který bude velmi blízký věku mladistvého. Vystává otázka, zda by nebylo vhodnější řešení ze strany zákodárce, kdyby vytvořil i po dovršení osmnáctého roku věku určitou přechodnou zónu, která by měla za úkol utlumit tento výrazný skok v chápání věku pachatele.⁴⁴

Dojde - li ke splnění všech výše uvedených podmínek, jak dvou podmínek pozitivních, tak jedné podmínky negativní (ve všech jejích dílčích bodech), lze následně přistoupit k samotnému zahájení sjednávání dohody o vině a trestu.

Tyto výše uvedené omezení, které jsou obsaženy v § 175a odst. 8 trestního řádu a § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže neplatí v znění právní úpravy slovenské právní úpravy. Rozdílem je, že dohodu o vině a trestu lze uzavřít ve všech trestních řízeních, zatímco v českém trestním řádu není možno uzavřít dohodu o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu, v řízení proti uprchlému a v řízení proti mladistvému, který nedovršil osmnáct let věku. Absencí omezení ve slovenské úpravě se otevírá mnohem větší možnost aplikace institutu dohody o vině a trestu. Zde se však vzniká otázka, zda je vhodné, aby například s osobou obviněnou z vraždy bylo vedeno řízení o sjednání dohody o vině a trestu. Dokonce není vyloučena ani v řízení proti mladistvému, pouze se v tomto případě mladistvému přiznává větší ochrana, než dospělým pachatelům. Tato ochrana spočívá v tom, že nelze uzavřít dohodu o vině a trestu bez souhlasu zákonného zástupce nebo obhájce (§ 232 odst. 1 trestného poriadku), dále návrh na schválení dohody se doručuje i zákonným zástupcům a orgánu péče o mládež (§ 332 odst. 2 trestného poriadku), a vyžaduje se souhlas se sjednanou

⁴³ Zákodárce tuto svoji myšlenku vyjadřuje na straně 14 důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb., o změně trestního řádu (zavádí dohodu o vině a trestu). Obdobný názor zastává také doc. Vantuch ve svém článku: VANTUCH, Pavel. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu. *Trestní právo*, 2013, roč. 18, č. 9 – 10, s. 14.

⁴⁴ Vytvoření určité přechodné zóny by ze strany zákodárce nebylo úplnou novinkou. Děje se tak již například v § 73 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kde je upravena účast orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

dohodou ze strany zákonného zástupce i obhájce (§ 333 odst. 5 trestného poriadku). Slovenský zákonodárce se tedy rozhodl sjednání dohody o vině a trestu povolit ve všech případech a tím ponechat státním zástupcům výlučnou možnost, aby učinili rozhodnutí v každém konkrétním případě, zda danou dohodu sjednají nebo nikoliv.

3 Sjednávání dohody o vině a trestu

3.1 Předsoudní fáze

3.1.1 Zahájení jednání o uzavření dohody o vině a trestu

Zákonodárce se rozhodl zahájení sjednávání dohody o vině a trestu nijak nelimitovat z hlediska probíhajícího přípravného řízení. Lze tedy zahájit sjednávání jak ve standardním přípravném řízení (§ 160 a násl. trestního řádu), tak i v rozšířeném přípravném řízení (§ 168 a násl. trestního řádu) a také ve zkráceném přípravném řízení (§ 179a a násl. trestního řádu). Zde je nutné se pozastavit nad možností sjednat dohodu o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení. U zkráceného přípravného řízení je uveden předpoklad v § 179 odst. 1 trestního řádu, že státní zástupce pracuje se skutečnostmi, které jasně ukazují na podezřelého jako na pachatele trestného činu. Není potřebné mít ze strany podezřelého resp. obviněného prohlášení o spáchání skutku resp. doznání. Dále v § 179b odst. 4 zákonodárce upravuje lhůtu, ve které musí být skončeno zkrácené přípravné řízení a věc předána soudu formou návrhu na potrestání. Na druhou stranu institut dohody o vině a trestu vyžaduje vždy prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán (§ 175a odst. 3 trestního řádu) a také nestanovuje lhůtu, ve které musí být dohoda o vině a trestu sjednána a předána soudu ke schválení. Také je zde rozdíl z pohledu účasti obhájce obviněného na řízení. Dohoda o vině a trestu má zákonem zakotvenou povinnost nutné obhajoby při jejím sjednávání dle § 36 odst. 1 písm. d) trestního řádu. Tato povinnost nutné obhajoby však neplatí pro případ vedení zkráceného přípravného řízení. Z tohoto plyne, že po zahájení zkráceného přípravného řízení se jeví pro státního zástupce jako výhodnější a rychlejší vést řízení k podání návrhu na potrestání, protože se zde zahájení sjednávání dohody o vině a trestu jeví jako neúčelné.⁴⁵

Samotné sjednávání dohody o vině a trestu může být zahájeno dvěma způsoby, jak stanovuje zákon (§ 175a odst. 1 trestního řádu). Prvním způsobem, jak může být zahájeno sjednávání dohody o vině a trestu je na návrh státního zástupce, který po zhodnocení formálních hledisek a svého vnitřního uvážení, může navrhnout zahájení sjednávání. I kdyby státní zástupce sám nenavrhnul zahájení sjednávání dané dohody, tak stále má zákonem stanovenou povinnost poučit obviněného na možnost požádat o zahájení sjednávání dohody o vině a trestu. Toto poučení může vyústit v druhý způsob zahájení sjednávání. Tento druhý způsob je, že návrh na sjednání podá obviněný. K tomuto je nutno říci, že sice obviněný má

⁴⁵ Obdobně se ohledně možnosti sjednání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení vyjadřuje prof. Jelínek: JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 21.

právo takový návrh učinit (za splnění formálních předpokladů), ale státní zástupce nemá povinnost daný návrh akceptovat, i kdyby byly splněny formální předpoklady. Státnímu zástupci se zde zcela dává volnost, aby učinil své vnitřní uvážení a následně se rozhodl, jakou zvolí strategii pro vedení daného trestního řízení. Lze předpokládat, že státní zástupce zde uplatní své zkušenosti z praxe a zvolí způsob vedení trestního řízení, tak aby bylo dosaženo skončení trestního řízení v co nejkratší době a s nejvhodnějším účinkem na obviněného. Autonomní postavení státního zástupce v této situaci je také posíleno skutečností, že jeho rozhodnutí o nezahájení sjednávání dohody o vině a trestu na základě návrhu obviněného, nelze v trestním řízení napadnout žádným opravným prostředkem.⁴⁶ Ačkoliv zákon nedává státnímu zástupci vodítka, dle kterých by měl hodnotit možnost a výhodnost zahájení sjednávání dohody o vině a trestu, tak se k tomuto vyjadřuje právní teorie. Prof. Šámal uvádí skutečnosti, které by státní zástupce měl vždy v konkrétním případě posoudit. Státní zástupce by měl například zohlednit, ochotu obviněného spolupracovat, jeho minulost, veřejný zájem na veřejném projednání, pravděpodobný trest a další.⁴⁷

Zákonodárce zde dává ještě jednu možnost, jak zahájit sjednávání dohody o vině a trestu. Nejedná se však o zcela plnohodnotnou třetí možnost, stále je dodržena výsada rozhodnutí státního zástupce nebo návrhu obviněného. Zákonodárce však dává možnost soudu, aby tyto dva hlavní subjekty pobídl k zahájení sjednávání dohody o vině a trestu. V § 186 písm. g), § 314c odst. 1 písm. d) trestního řádu je upravena situace, kdy již bylo skončeno přípravné řízení a věc předána soudu, a přitom některá ze stran má stále zájem na zahájení sjednávání dohody o vině a trestu. Je samozřejmé, že tento svůj zájem musí být řádně odůvodněn a shledá - li soud odůvodnění dostatečným, rozhodne o nařízení předběžného projednání obžaloby. Tento postup bude obvykle užíván v situaci, kdy již byla snaha sjednat dohodu o vině a trestu v přípravném řízení, avšak k jednání nebyla dovedena do úspěšného konce. Toto ustanovení je pro soud zajímavé z toho hlediska, že se v něm uvádí: „*vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména navrhl - li takový postup státní zástupce nebo obviněný.*“ Z tohoto znění plyne, že § 186 písm. g), 314c odst. 1 písm. d) trestního řádu dává možnost soudu, aby za tímto účelem navrhnul předběžné projednání obžaloby, resp. samosoudce učinil za tímto účelem přezkum, pouze ze svého vlastního

⁴⁶ AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 3, s. 33.

⁴⁷ Obsáhlý výčet pozitivních i negativních podmínek, které by měl státní zástupce posoudit je uveden v: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 756.

uvážení.⁴⁸ Následně v průběhu předběžného projednání obžaloby soud postupuje podle § 187 odst. 4 trestního řádu, podle kterého soud má povinnost zjistit stanovisko státního zástupce a obviněného k jeho návrhu. Aby iniciativa soudu v této věci byla úspěšná, je nutné, aby stanoviska státního zástupce i obviněného vyjadřovaly souhlas se zahájením sjednávání dohody o vině a trestu. Jestliže se tak nestane, tak soud dále postupuje a vede řízení k nařízení hlavního líčení.⁴⁹ Z tohoto důvodu se tato iniciativa soudu nepovažuje za třetí plnohodnotnou možnost, jak zahájit sjednávání dohody o vině a trestu. Stále je zachována nutnost mít souhlas státního zástupce a obviněného. Vzniká zde také problém s výše zmíněnou povinností mít obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. I v tomto případě bude obhájce pomocí institutu nutné obhajoby ustaven a následně bude přítomen při sjednávání dohody o vině a trestu. Ale vzniká zde otázka, jak se vypořádat s absencí obhájce při předběžném projednání obžaloby podle § 186 písm. g) trestního řádu. Zákon v tomto případě nestanovuje povinnost účasti obhájce, tak zde vznikají obavy, aby obviněný jako projev dobré vůle neučinil prohlášení o spáchání skutku (nebo dokonce doznání) již při tomto předběžném projednání obžaloby, aniž si uvědomil následky svého jednání. Kdyby měl obžalovaný při tomto předběžném projednání obžaloby obhájce, tak by byl svých obhájcem poučen, aby pouze v souladu se zákonem vyjádřil vůli k sjednání dohody o vině a trestu a až následně učinil pro potřeby dohody o vině a trestu prohlášení o spáchání skutku.⁵⁰

Jak je již uvedeno výše, státní zástupce se také musí vypořádat se situací, kdy obviněný učiní prohlášení o spáchání skutku jen z části resp. jen o některém z více skutků. Zde je nezbytné, aby státní zástupce důkladně uvážil, zda zahájí sjednávání dohody o vině a trestu. K tomuto je nutno dodat, že zákonodárce tuto situaci nijak neošetřil, tudíž není stanovena žádná stálá metoda, jak tuto situaci řešit. Jeví se pravděpodobné, že státní zástupce přistoupí k zahájení sjednávání dohody o vině a trestu i tomto případě, čímž může urychlit alespoň část řízení a případně dosáhnout potrestání pachatele za tuto část skutku. Státní zástupce má také plné právo takový částečné prohlášení o spáchání skutku odmítnout a pokračovat ve vedení trestního řízení v nezměněné podobě.

⁴⁸ Toto samostatné právo soudu přiznává také: ŠÁMAL, Pavel. ŠÁMALOVÁ, Milada. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2446 – 2459 (§ 186 trestního řádu).

⁴⁹ Obdobně se vyjadřuje: VANTUCH, Pavel. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu. *Trestní právo*, 2013, roč. 18, č. 9 – 10, s. 11.

⁵⁰ Obdobně jsou vyjádřeny obavy ohledně neuváženého prohlášení obviněného bez přítomnosti obhájce v: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice.* Praha: Leges, 2012, s. 34.

Okamžik zahájení sjednávání dohody o vině a trestu se jeví jako vhodný moment, aby byl obviněný také poučen o možnosti uložení ochranného opatření (§ 175 odst. 4 trestního řádu). Ve sjednané dohodě, která je následně předložena soudu ke schválení je jasně určena i navrhovaná sankce [§ 175a odst. 6 písm. f) trestního řádu]. Obviněný tím oprávněně získává pocit, že tato sjednaná sankce je pro něj konečná. Může však nastat situace, kdy se jeví jako vhodné, aby obviněnému bylo uloženo také ochranné opatření, v důsledku sledování cíle lepšího naplnění účelu nápravného působení na pachatele. Obviněný by po sjednání takové dohody mohl považovat za neoprávněné, že takové ochranné opatření nebylo dohodnuto již v sjednané dohodě o vině a trestu.

3.1.2 Práva a povinnosti státního zástupce

Postavení státního zástupce v přípravném řízení je dominantního charakteru. Státní zástupce je také v přípravném řízení považován na vládce trestního řízení (tzv. dominus litis). Je nutno upozornit, že již před zavedením institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu vystupoval v přípravném řízení státní zástupce jako pán sporu. Zavedením tohoto institutu však došlo k určité modifikaci tohoto postavení, jak bude rozebráno níže. Jako určitou úpravu postavení státního zástupce lze považovat skutečnost, že je jen na vůli státního zástupce, zda se rozhodne zahájit sjednávání dohody o vině a trestu, jak je uvedeno výše. Dále se mění úkol státního zástupce v otázce vyměřování sankce, jak se uvádí v § 175a odst. 6 písm. f) trestního řádu. V tomto ustanovení je uvedeno, že druh a výměra sankce je již striktně určena v sjednané dohodě a soudu je poté dohoda o vině a trestu předložena jako celek, bez možnosti soudu v dané sjednané dohodě činit změny. Toto je nepochybně změnou postavení státního zástupce, kdy v případě obžaloby nebo návrhu na potrestání byl pouze subjektem, který navrhoval výši a výměru sankce. Následně byl soud tím, který se tento návrh buď rozhodl akceptovat, nebo využil své právo určit druh a výměru sankce dle svého uvážení bez ohledu na návrh státního zástupce. Jedinou možností soudu, jak by se mohl tomuto určení druhu a výměry sankce bránit, je neschválení dohody o vině a trestu pro nepřiměřenost sjednaného druhu a výměry sankce (§ 314r odst. 2 trestního řádu).⁵¹ Další novinkou v postavení státního zástupce je, že se jeho vztah k obviněnému posouvá spíše do roviny smluvních stran, které si jsou rovny. Je otázkou praxe, zda státní zástupce dokáže i přes tuto

⁵¹ ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 6, s. 8.

obavu udržet své postavení jako zástupce veřejného zájmu, který má mít vždy nadřazené postavení vůči obviněnému.⁵²

Státní zástupce má v této fázi sjednávání dohody o vině a trestu zákonem stanovené povinnosti, které jsou uvedeny v § 175a trestního řádu. V odstavci druhém se stanovuje povinnost předvolat obviněného⁵³ a dále vyrozumět o místě a době konání jednání obhájce obviněného a případně i poškozeného za splnění zákonných podmínek. Ohledně místa konání takového jednání je nutno uvést, že zákonodárce zde nezakotvil žádné zvláštní podmínky, které by omezovaly možnosti výběru. Lze přepokládat, že u obviněného stíhaného vazebně může dojít k takovému jednání v prostorách vazební věznice. Dále u obviněného stíhaného na svobodě může takové jednání probíhat na státním zastupitelství případně v budově soudu, podaří - li se státnímu zástupci zajistit prostory.⁵⁴ K těmto prostorám neklade žádné podmínky ohledně bezpečnosti při jednání. Pravděpodobně zákonodárce vychází z předpokladu, že stíhání osoby na svobodě je dostatečnou zárukou, že obviněný bude při jednání zachovávat důstojnost a bezpečnost. Je však především otázkou bezpečnosti, jak bude jednání probíhat za situace, kdy například poškozený zvolí přehnaný způsob vystupování vůči obviněnému případně obviněný vůči poškozenému. Zde je nezbytné zohlednit, že při těchto jednáních není obligatorně přítomna justiční stráž ani jiná podobná složka.

Další povinnost státního zástupce je stanovena v § 175a odst. 5 trestního řádu, kde se státnímu zástupci ukládá povinnost hájit zájmy poškozeného. Tato problematika bude následně rozebrána v kapitole zabývající se poškozeným.

3.1.3 Postavení obviněného a jeho obhájce

Jestliže obviněný souhlasí se sjednáním dohody o vině a trestu, tak státní zástupce předvolá k jednání o dohodě o vině a trestu obviněného a vyrozumí jeho obhájce (§ 175a odst. 2 trestního řádu). Sjednávání dohody o vině a trestu musí být také přítomen jeho obhájce (§ 175a odst. 3 trestního řádu). K tomuto je nutno uvést, že v tomto případě není možno vzdát se obhájce, tak jak se obvykle postupuje podle § 36b trestního řádu. Mezi odborníky vyvstává otázka, zda je zcela nezbytné mít pro potřeby sjednávání dohody o vině a trestu obhájce. Bez obhájce by obviněný byl vystaven riziku, že nebude postupovat zcela ve svém zájmu při

⁵² Podrobněji se k této problematice staví prof. Musil, který k tomuto zaujímá jasně odmítavé stanovisko: MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 14.

⁵³ Předvolání obviněného probíhá podle § 90 odst. 1 trestního řádu, zde je také upravena možnost obviněného předvést případně uložit pořádkovou pokutu, pokud se nedostaví bez dostatečné omluvy. Tento vynucovací mechanismus se však její v případě institutu dohody o vině a trestu poněkud zbytečný, protože celý institut stojí na prvku dobrovolnosti ze strany obviněného.

⁵⁴ ŘÍHA, Jirí. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257 – 2292 (§ 175a trestního řádu).

sjednávání sankce. K tomuto závěru lze dojít, jelikož obviněný oproti státnímu zástupci a svému případnému obhájci, nedisponuje právním vzděláním. Na druhou stranu lze však vyjádřit obavu, zda není tento postup ze strany zákonodárce nastaven příliš přísně. S ohledem na § 36b trestního řádu lze dojít k závěru, že obviněný má právo vzdát se svého obhájce i při spáchání zvláště závažného zločin, kde se zastoupení obhájcem jako velmi důležité, ale při sjednávání dohody o vině a trestu obviněný tuto možnost nemá.

Naproti tomu lze však uvést slovenskou právní úpravu, ve které zcela chybí povinné zastoupení obviněného obhájcem. Obviněnému je zde dané právo sám se rozhodnout, zda obhájce v daném řízení potřebuje. Zákonodárce pravděpodobně sledoval skutečnost, že dohoda o vině a trestu by měla být sjednávána s prvkem dobrovolnosti, tudíž obviněný chce spolupracovat a vést řízení k jeho konci. Ohledně této problematiky se i v České republice objevil prozatím ojedinělý názor, zda je nutné mít obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. Navíc ve spojení se skutečností, že se obviněný svého obhájce nemůže ani vzdát.⁵⁵

Postavení obviněného je zde poněkud oslabeno skutečností, že učinil prohlášení o spáchání skutku, tudíž zde již není probírána otázka viny, ale je na něj pohlíženo jako na pachatele. K tomuto je při sjednávání dohody přítomen obhájce, který by měl vyvážit skutečnost, že obviněný svým prohlášením oslabil své postavení v řízení.⁵⁶ Obhájce musí při samotném sjednávání dohody hájit zájmy obviněného, jakožto svého klienta. Tato obhajoba se zde bude nejvíce promítat při vyjednávání o druhu, výměře a způsobu výkonu uděleného trestu nebo ochranného opatření. Vzhledem k tomu, že dohodu o vině a trestu lze uzavřít i v případě spáchání zločinu, je nutno zohlednit skutečnost, že obviněný bude mít v tomto případě obhájce již v přípravném řízení podle § 36 odst. 3 trestního řádu, tj. ještě před tím, než dojde k návrhu na sjednání dohody o vině a trestu.⁵⁷ Lze předpokládat, že obhájce podá obviněnému mnohem důkladnější vysvětlení, v čem spočívá institut dohody o vině a trestu a tím by se mohla zvýšit šance na souhlas obviněného se zahájením sjednávání dohody. Toto vysvětlení podstaty dohody o vině a trestu ze strany obhájce bude pravděpodobně důležité v situaci, kdy státní zástupce bude disponovat jednoznačnými důkazy, které by řízení jednoznačně vedly k podání obžaloby nebo návrhu na potrestání. Obžalovaný svým prohlášením o spáchání skutku a vstřícným jednáním směřujícím k sjednání dohody může

⁵⁵ Nad potřebou mít obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu se blíže vyjadřuje JUDr. Řeháček: ŘEHÁČEK, Jan. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 41 – 42.

⁵⁶ VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 6.

⁵⁷ V případě spáchání přečinu není důvod pro nutnou obhajobu podle § 36 trestního řádu. Avšak výše je již uvedeno, že v případě spáchání přečinu lze očekávat, že bude státními zástupci dále aplikován některý z odklonů, jako způsob vyřízení věci, se kterým již umí efektivně zacházet.

dosáhnout lepší pozice pro sjednávání sankce, než kdyby státnímu zástupci vzdoroval, i přes jednoznačnost důkazů. Státní zástupce by v takovém případě měl jednání poškozeného přijmout s ohledem na urychlení celého řízení, minimálně v tom smyslu, že nebude muset dokazovat jednání obviněného v hlavním líčení.

Na druhou stranu lze vyjádřit obavu, zda má pro obviněného smysl sjednání dohody o vině a trestu. Obviněný se zde musí spolehnout, že jeho přistoupení ke sjednání dohody o vině a trestu bude neformálně považováno státním zástupcem jako vyjádření dobré vůle obviněného, a státní zástupce daný fakt zohlední při výběru druhu trestu a jeho výměry. K tomuto však lze říci, že i přes absenci takové zákonné záruky se tak děje, jelikož není jiný motivační prvek pro obviněného, aby k zahájení sjednání dohody o vině a trestu přistoupil. Pro obviněného by však bylo přijatelnější, kdyby určité zvýhodnění při určení druhu a výše trestu nebo ochranného opatření mohl spoléhat na zákonem danou záruku.

3.1.4 Postavení poškozeného

Jako základní předpoklad je nutno určit, že se nejedná o poškozeného, který se vzdal uplatňování svého nároku podle § 43 odst. 5 trestního řádu. Takový poškozený ve sjednání dohody o vině a trestu vůbec nevystupuje.

V probíhajícím přípravním řízení musí být poškozený dle § 46 trestního řádu poučen o možnosti sjednání dohody o vině a trestu dále o tom, že nejpozději při prvním jednání o takové dohodě může uplatnit svůj nárok náhradu škody, nemajetkový újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Toto poučení je nutno učinit vždy, kdy sjednání dohody o vině a trestu připadá v úvahu.⁵⁸ Takový poškozený je následně vyrozuměn o konání prvního jednání ve věci, a je opětovně poučen, že zde má možnost uplatnit výše uvedený nárok, tentokrát se však již nejedná o obecné poučení, nýbrž je zde již konkrétní sjednávaná dohoda o vině a trestu (§ 43 odst. 3, § 175a odst. 2 trestního řádu). Pokud se poškozený dostaví k prvnímu jednání, potom má možnost svůj nárok uplatnit, jestliže tak neudělá, nebude jeho nárok předmětem dalšího vyjednávání při sjednání dohody o vině a trestu. Jestliže se poškozený k jednání dostavil a svůj nárok uplatnil, tak poté v jeho prospěch vystupuje také státní zástupce, čímž se zvyrazňuje smysl dohody o vině a trestu, která má dbát na zvýšenou ochranu poškozeného. Poškozenému zde také náleží právo, aby se jako osoba přímo dotčená mohl vyjádřit zejména k rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení (§ 175a odst. 5 trestního řádu). Je také pravděpodobné, že poškozený jako osoba přímo dotčená spáchaným trestným činem, bude chtít učinit

⁵⁸ ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257 – 2292 (§ 175a trestního řádu).

vyjádření k otázce viny obviněného. Státní zástupce v tomto případě nechá poškozeného učinit vyjádření, avšak tímto vyjádřením není státní zástupce dále vázán.⁵⁹

Ohledně poškozeného může také nastat situace, že bude vyrozuměn o prvním jednání ve věci, avšak již svůj nárok uplatnil v trestním řízení dříve a k jednání se nedostaví (§ 175a odst. 5 trestního řádu). Jedná - li se o poškozeného, který svůj nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení již v řízení uplatnil nebo se výslovně takového nároku nevzdal, tak poté i bez jeho přítomnosti bude v jeho prospěch vystupovat státní zástupce. Jestliže poškozený svůj nárok již uplatnil dříve, poté státnímu zástupci v tomto případě také náleží právo vyjednávat s obviněným rozsah a způsob náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení až do výše, kterou již dříve uplatnil poškozený (§ 175a odst. 5 trestního řádu).

3.1.5 Možnosti skončení předsoudní fáze dohody o vině a trestu

Výstupem sjednávání dohody o vině a trestu by měla být samotná dohoda, jejíž náležitosti jsou upraveny v § 175a odst. 6 trestního řádu. Tento odstavec lze rozdělit na náležitosti uvedené v písm. a) až d), na které obviněný nemá mít žádný vliv a jsou pouze výsadou státního zástupce a dále na písm. f) až i) kde se již uplatňuje možnost vyjednávání mezi státním zástupcem, obviněným a případně poškozeným. Poslední zbývající je písm. e) spočívající v prohlášení obviněného, ale zde není co vyjednávat, pouze se uchopí prohlášení, které obviněný učinil dle své vůle.

V písm. a) se pouze plní formální požadavky dohody o vině a trestu, jako označení stran. Jako strany zde budou chápány státní zástupce, obviněný a poškozený, rozhodl - li se uplatnit své právo.⁶⁰ V písm. b) se uvádí datum a místo sepsání dohody o vině a trestu. Lze předpokládat, že s ohledem na prvek dobrovolnosti, bude dohoda sjednána již při prvním jednání. Pokud však bude nutné nařídit více jednání, potom se jako relevantní datum uvede až označení dne, kdy byla dohoda sjednána, nikoliv datum prvního jednání.⁶¹ Písm. c) spočívající v popisu skutku bude vycházet z prohlášení obviněného o spáchání skutku tak, aby mohla být dohoda o vině a trestu úspěšně sjednána. Jeví se jako neúčelné zde popisovat skutky, které sice obviněný spáchal, ale neučinil k nim prohlášení pro potřeby sjednání dohody o vině a trestu. O těchto jiných skutcích bude probíhat standardní řízení, jak je již uvedeno výše. Náležitost dohody uvedená v písm. d) spočívá v určení trestného činu, který je v daném skutku spatřován. Zákon určení právní kvalifikace přiznává výlučně státnímu

⁵⁹ AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 3, s. 33.

⁶⁰ Není vyloučeno právo poškozeného domáhat se svého nároku v civilním řízení.

⁶¹ ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257 – 2292 (§ 175a trestního řádu).

zástupci. Nastává zde však problém, jestli obviněný nebude mít tendence ovlivňovat posouzení státního zástupce. Obviněný by zde mohl vycházet z předpokladu, že jeho ústupek spočívající ve svolení k sjednání dohody o vině a trestu, bude státním zástupcem odměněn ve formě mírnější právní kvalifikace. K tomuto lze uvést, že tento postup české trestní právo nezná a obviněný bude muset přijmout právní kvalifikaci určenou státním zástupcem bez možnosti ji nijak zvrátit.⁶² Avšak je zde také možné uvést obavu, zda obviněný místo pasivního vyčkávání, zda bude odměněn mírnější sankcí, může k ovlivnění druhu a výměry sankce použít ještě jinou, aktivní metodu, jak získat vliv na druh a výměru sankce. Toto se může udát tím způsobem, že obviněný učiní prohlášení o spáchání skutku, ve kterém zamlčí některou kvalifikační okolnost (např. učiní prohlášení k nižší škodě, než skutečně vznikla) a tím dosáhne situace, že bude naplněna mírnější skutková podstata bez kvalifikačního předpokladu a jeho druh a výměra trestu nebo ochranného opatření se bude pohybovat v mírnějších zákonem stanovených limitech. Celá tato situace však vyžaduje, aby státní zástupce přijal tato ne zcela přesná tvrzení obviněného za pravdivá a v souladu se skutkovým dějem, což by ovšem nemělo nastat, jelikož státní zástupce není zbaven povinnosti řádně zjistit (§ 175 odst. 1 a 3 trestního řádu). Naopak prostor pro vyjednávání s obviněným nastává v písm. f) až i). Náležitost dle písm. f) spočívá v tom, že musí být vyjednaný druh a výměra a způsob výkonu trestu, včetně délky zkušební doby a trestu náhradního případně upuštění od potrestání. Dále je možno dojednat také přiměřené omezení a povinnosti, pokud to zákon umožňuje. Je nezbytné uvést, že i přes veškeré vyjednávání s obviněným se státní zástupce nezbavuje povinnosti dodržovat obecné zásady pro ukládání trestů uvedené v § 39 a násl. trestního zákoníku. Je nezbytné také upozornit, že dohoda o vině a trestu není vyloučena ani v situaci, kdy je nutné obviněnému uložit souhrnný či úhrnný trest případně společný trest za pokračování (§ 43, § 45 trestního zákoníku). Ohledně možnosti upuštění od potrestání lze předpokládat, že za této situace dojde k současnému uložení ochranného opatření, tak aby byl naplněn smysl dohody, jejíž nedílnou součástí je i uložení trestu, resp. sankce. Dále je tato problematika podrobněji rozebrána.

V písm. g) se uvádí rozsah a způsob náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. K tomuto blíže řečeno v kapitole zabývající se poškozeným. V písm. h) se určuje ochranné opatření, které je součástí sjednané dohody o vině a trestu. Ochranné opatření lze uložit jako vedle trestu tak i v případě upuštění od uložení trestu. Ohledně ochranných opatření je nutno uvést, že v dohodě o vině a trestu nelze uložit všechny

⁶² ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 30.

zákonem stanovené ochranné opatření. V tomto případě je dána možnost ukládat pouze ochranné léčení, zabezpečovací detenci případně zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pro uložení ochranné výchovy nebo zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty osobě zúčastněné zde nepřipadá v úvahu.⁶³ Samozřejmě zde není dotčen § 178 trestního řádu, který umožňuje podání návrhu na uložení ochranného opatření zcela samostatně mimo dohodu o vině a trestu. Poslední náležitost dohody o vině a trestu je uvedena v písm. i), který stanovuje povinnost již dojednaný obsah dohody opatřit podpisy státního zástupce, obviněného a jeho obhájce, případně podpis poškozeného, účastnil - li se sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí - li s jejím zněním. K podpisu sjednané dohody nemůže být žádná ze stran nucena. Nepředpokládá se, že by podpis odmítl státní zástupce, případně obviněný, tyto osoby mají možnost přerušit proces sjednávání, pokud by nesouhlasily s vývojem vyjednávání obsahu dohody.⁶⁴ Pravděpodobnější je situace, že by danou dohodu odmítl podepsat poškozený, který nebude spokojen s uvedenou náhradou škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Tímto sjednaná dohoda není zmařena, pouze poškozený svůj nárok musí uplatnit v civilním řízení.

Druhou možností, jak skončí předsoudní fáze sjednávání dohody o vině a trestu je popsána v § 175a odst. 7 trestního řádu. Zde je popsána situace, že nedojde k úspěšnému sjednání dohody o vině a trestu. O této skutečnosti státní zástupce vyrozumí obviněného, provede záznam do protokolu a trestní řízení pokračuje dál standardním způsobem, s cílem dosáhnout podání obžaloby případně návrhu na potrestání. Ohledně prohlášení obviněného o spáchání skutku je nutno uvést, že zákon výslovně uvádí, že se k tomuto prohlášení v dalším v řízení nepřihlíží.

Jestliže dohoda o vině a trestu bude sjednána, státní zástupce má povinnost dle § 175a odst. 7 trestního řádu doručit její opis obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, který se sjednávání dohody o vině a trestu účastnil. Dále státní zástupce podá soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, případně soud upozorní, že v ní nedošlo k dohodě o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení dle § 175b odst. 1 trestního řádu.

⁶³ Tuto problematiku důkladně zdůvodňuje JUDr. Ščerba ve své knize: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 31.

⁶⁴ Samozřejmě může nastat situace, kdy obviněný zvolí taktiku obstrukcí, poté může časově prodlužovat proces sjednávání a nakonec odmítnout podepsat, čímž celou dohodu zmaří a zároveň tím státnímu zástupci ubere určité množství času z přípravného řízení.

3.2 Soudní fáze

3.2.1 Projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu přebírá v daném řízení téměř veškerou činnost soud. Své hlavní úkoly státní zástupce, obviněný i poškozený již splnili v průběhu sjednávání dohody o vině a trestu. Jakmile je návrh na schválení soudu doručen, tak daný návrh přezkoumá. Konkrétní přezkum provádí předseda senátu nebo samosoudce (§ 314o odst. 1, § 314c odst. 2 trestního řádu). Samotný přezkum návrhu dohody se provádí obdobným způsobem, jako přezkum podané obžaloby.⁶⁵ Poté má předseda senátu dle zákona tři možnosti, jak s danou dohodou naložit:

- Nařídít veřejné zasedání k rozhodnutí o předloženém návrhu dle § 314o odst. 1 písm. a) trestního řádu
- Rozhodnout o odmítnutí předloženého návrhu dle § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu
- Nařídít předběžné projednání předloženého návrhu dle § 314o odst. 1 písm. c) trestního řádu

První výše uvedenou možností je postup podle § 314o odst. 1 písm. a) trestního řádu. Tento postup upravuje situaci, kdy chce soud dosáhnout schválení návrhu dohody o vině a trestu. Podle výše uvedeného ustanovení soud nařídí veřejné zasedání, ve kterém předložený návrh projedná. Pro účely tohoto veřejného zasedání soud předvolá obviněného a dále vyrozumí o jeho konání státního zástupce, poškozeného, případně jeho zmocněnce a obhájce obviněného, avšak přítomnost obhájce již není vyžadována jako při procesu sjednávání dohody o vině a trestu (§ 314q odst. 1 trestního řádu). K tomu, aby mohlo veřejné zasedání proběhnout je nezbytná stálá přítomnost alespoň státního zástupce a obviněného. Ohledně účasti obhájce při schvalování dohody o vině a trestu soudem se jeví při bezproblémovém průběhu veřejného zasedání účast obhájce jako nadbytečná, jelikož obsahově je dohoda jasně vymezena z procesu sjednávání se státním zástupcem v přípravném řízení, tudíž by byla účast obhájce u soudu při pouhém formálním schvalování nadbytečná jak z hlediska času, tak i z hlediska vyšších nákladů vynaložených na odměnu pro obhájce obviněného. Na toto zareagoval také zákonodárce, kdy se do finální schválené verze zákona zakotvila pouze nutná účast obhájce pouze při sjednávání dohody o vině a trestu.⁶⁶ Tento postup vychází

⁶⁵ ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3630 – 3645 (§ 314o trestního řádu).

⁶⁶ K tomuto se vyjadřují mnozí odborníci, kteří tvrdí, že účast obhájce by měla být obligatorní také pro fázi schvalování sjednané dohody soudem, např.: VANTUCH, Pavel. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu. *Trestní právo*, 2013, roč. 18, č. 9 – 10, s. 14.

z předpokladu, že v přípravném řízení byl řádně zjištěn skutkový stav věci, o kterém není třeba mít žádné pochybnosti. Zákonodárce však ohledně účasti obhájce nezvážil možnost vzniku situace, kdy soud bude chtít například opatřit a provést vysvětlení od policejního orgánu případně znalce (§ 314q odst. 4 trestního řádu) nebo přiznat náhradu škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení poškozenému, ačkoliv nebyla sjednána v dohodě o vině a trestu (§ 314r odst. 1, odst. 4 trestního řádu). Tato situace při schvalování dohody o vině a trestu nastane v případech, kdy soud nebude považovat skutková zjištění ve věci za dostatečná. Zde tedy situace, kdy soud uvažuje o tom, že nebude pouze formálně schvalovat předložený návrh na schválení dohody o vině a trestu, ale bude chtít daný návrh konfrontovat se zásadou materiální pravdy. Tímto vyvstává potřeba, aby byl přítomen obhájce, který bude hájit jeho zájmy, stejně jako při procesu sjednávání dohody o vině a trestu se státním zástupcem.

Poté, co jsou splněny tyto podmínky, soud přejde k zahájení veřejného zasedání a vyzve státního zástupce k přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu (§ 314q odst. 2 trestního řádu). Tento přednes návrhu dohody státního zástupce s obviněným je obdobný, jako je tomu při přednesu obžaloby na počátku hlavního líčení. Po skončení přednesu návrhu státním zástupcem je obviněnému dána možnost, aby se k předloženému návrhu vyjádřil. Lze předpokládat, že obviněný se k návrhu vyjádří souhlasně, ale nelze vyloučit změnu názoru obviněného, který zde může celou dohodu zmařit. Obviněný je soudem dotázán, zda sjednané dohodě rozumí, zda jeho prohlášení o spáchání skutku bylo učiněno dobrovolně, bez nátlaku a byl poučen o svých právech na obhajobu a nakonec se soud obviněného dotáže, zda jsou mu známy veškeré důsledky, s nimiž je sjednání dohody o vině a trestu spojeno (§ 314q odst. 3 trestního řádu). Pro schválení navrhované dohody je zcela nezbytné, aby se obžalovaný ke všem otázkám vyjádřil kladně. Po vyjádření obviněného je dána možnost, aby se k sjednanému návrhu vyjádřil poškozený. Poškozený se zde bude pravděpodobně vyjadřovat ve vztahu k náhradě škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Není však obviněnému zakázáno, aby se vyjadřoval i k jiným otázkám. (§ 314q odst. 4 trestního řádu). Ačkoliv se při schvalování dohody o vině a trestu dokazování zpravidla neprovádí, tak je soudu je také dle § 314q odst. 5 trestního řádu v tomto veřejném zasedání provést omezené dokazování. Toto dokazování má spočívat ve výslechu obviněného a opatření potřebných vysvětlení, jak je uvedeno výše. Na závěr veřejného zasedání je stranám udělena možnost k vyjádření konečného návrhu podle § 235 odst. 3 trestního řádu. Tento výše uvedený průběh projednávání návrhu na schválení dohody o vinně a trestu se liší od veřejného zasedání, které je prováděno na Slovensku. Sice dochází také k veřejnému

zasedání, ale jeho průběh je odlišný. Dle § 333 odst. 3 trestného poriadku se soud musí obviněného dotázat postupně na deset otázek. Na tyto otázky musí obviněný odpovědět vždy kladně, aby mohla být sjednaná dohoda o vině a trestu schválena (§ 334 odst. 1 trestného poriadku). Z tohoto plyne, že slovenské pojetí se více oddaluje hlavnímu líčení a vyjadřuje větší formalismus při schvalování dohody o vině a trestu před slovenským soudem.

Poté soud přechází k vydání rozhodnutí ve věci. V tomto případě má možnost rozhodnout o daném návrhu podle § 314r trestního řádu. V rozhodování je soud vázán obsahem sjednané dohody ohledně skutku, právní kvalifikace, sankce a náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení (§ 314r odst. 1 trestního řádu). Soud má možnost danou dohodu neschválit podle § 314r odst. 2 a případně sdělit své výhrady ke sjednanému znění, podrobně bude rozebráno níže (kap. 3.2.2). Dále má soud možnost dohodu schválit podle § 314r odst. 4 trestního řádu, pokud se sjednanou dohodou souhlasí a nespatřuje v ní žádné procesní pochybení. Soud dohodu o vině a trestu schvaluje formou odsuzujícího rozsudku. Zákon upravuje náležitosti takového rozhodnutí a jsou jimi výrok o schválení dohody a vině a trestu, výrok o vině a trestu a ochranném opatření v souladu se sjednanou dohodou. Dále je uveden výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení včetně odůvodnění a poučení. Soud může náhradu škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení přiznat poškozenému i v případě, že tato náhrada nebyla sjednána v návrhu na schválení dohody o vině a trestu podle § 314r odst. 4 trestního řádu.

Pokud soud ve veřejném zasedání nedojde ke schválení ani neschválení dohody o vině a trestu, tak má stále možnost o dané dohodě rozhodnout jinak podle § 314r odst. 5 trestního řádu. Tyto jiné rozhodnutí spočívají v možnosti danou věc postoupit, zastavit či přerušit trestní stíhání, dále trestní stíhání podmíněně zastavit nebo schválit narovnání. Případně věc přerušit pro nemožnost doručení předvolání obviněnému. Proti těmto rozhodnutím lze podat opravný prostředek, jak upravuje § 314r odst. 6 trestního řádu.

Druhou možností, jak může soud naložit s předloženým návrhem je postup podle § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu. Zde je upraven postup, kdy soud návrh na schválení dohody odmítne bez toho, aby nařídil veřejné zasedání. Primárně se zde projevuje důvod, kdy dohoda trpí závažnou procesní vadou, kterou může být například absence účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. Soud má také možnost dohodu odmítnout z důvodů uvedených v § 314r odst. 2 trestního řádu, jedná se o stejné důvody, pro které může soud neschválit dohodu ve veřejném zasedání, a blíže budou rozebrány v níže (kap. 3.2.2). Jako závažnou procesní vadu lze chápat takovou vadu, která je již soudem nenapravitelná. Kromě

absence účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu, lze za takovou vadu označit například skutečnost, že prohlášení obviněného o spáchání skutku nebylo učiněno zcela v souladu se zákonnou úpravou dohody o vině a trestu nebo situace, kdy soud považuje právní kvalifikaci za chybnou a nová právní kvalifikace dle názoru soudu již vylučuje sjednání dohody o vině a trestu (obvykle se bude o situaci, kdy dojde k překvalifikování na zvlášť závažný zločin).⁶⁷ Jestliže soud dojde k závěru, že danou dohodu odmítá, tak dle § 314o odst. 3 trestního řádu tak činí formou usnesení. V tomto usnesení odmítnutí návrhu soud v odůvodnění sděluje, v čem spatřuje zásadní vady sjednané dohody, že ani nebylo možnost nařídít veřejné zasedání k projednání návrhu. Proti tomuto usnesení je možno se bránit formou stížnosti, která má odkladný účinek (§ 314o odst. 2 trestního řádu).

Třetí možnost, jak může soud naložit s předloženou dohodou je nařízení předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu podle § 314o odst. 1 písm. c) trestního řádu. Toto předběžné projednání soud bude nařizovat v případě, že při posouzení návrhu došel k závěru, že by daný návrh mohl být postoupen jinému soudu nebo jinému orgánu, je zde pravděpodobně okolnost odůvodňující zastavení trestního stíhání, jeho přerušování, případně schválení podmíněného zastavení trestního stíhání nebo narovnání (§ 314p odst. 1 trestního řádu).

Pokud se soud rozhodne předložený návrh na schválení dohody o vině a trestu odmítnout nebo neschválit, poté se řízení vrací zpět do přípravného řízení (§ 314s trestního řádu).

Proti rozhodnutí soudu lze také podat odvolání, které se řídí obecnými ustanoveními o odvolání § 245 a násl. trestního řádu.

3.2.2 Rozbor důvodů pro neakceptování navrhované dohody o vině a trestu

Jak uvedeno výše, soud může dohodu o vině a trestu neschválit či odmítnout pro důvody uvedené v § 314r odst. 2 trestního řádu:

- Dohoda je nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným stavem a právní kvalifikací věci
- Dohoda je nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska druhu a výše navrhovaného trestu nebo ochranného opatření
- Dohoda je nesprávná z hlediska způsobu a rozsahu náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení
- Při sjednávání dohody došlo k závažnému porušení práv obviněného

⁶⁷ Podrobně se k tomu to vyjadřuje: ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3630 – 3645 (§ 314o trestního řádu).

Jako první důvod pro neschválení dohody je uvedena skutečnost, že navrhované znění dohody je nesprávné nebo nepřiměřené z hlediska souladu se zjištěným stavem a právní kvalifikací. Ohledně zjišťování skutkového stavu musí být splněny dvě podmínky. Skutkový stav musí být zjištěn pravdivě, což by nemělo být problematickou částí, jelikož pravdivě zjistit skutkový stav je povinností v celém trestním řízení bez ohledu na to, zda je vedeno ke sjednání dohody o vině a trestu, podání obžaloby nebo návrhu na potrestání. Z pohledu soudu i státního zástupce se tedy jedná o zažitý požadavek. Druhou otázkou týkající se skutkového stavu je širší jejího zjišťování pro potřeby dohody o vině a trestu. Výše je již řečeno, že panuje obecná shoda na tom, že zahájení sjednávání dohody o vině a trestu má být podepřeno dostatečnými skutkovými zjištěními, které jsou potřebné pro podání obžaloby. Ohledně schválení sjednané dohody však soud bude vyžadovat vyšší stupeň objasnění skutkových okolností. K tomuto lze říci, že soudy budou pravděpodobně přistupovat k dané situaci individuálně. Je nutné zohlednit skutečnost, že samotné ověření si dobrovolného prohlášení obviněného o spáchání skutku bude mít v řízení před soudem velký význam. Pokud soud porovná toto prohlášení obviněného včetně okolností, jak obviněný spáchání skutku popsal, a tento popis se bude shodovat se zjištěními, které plynou z důkazního materiálu, tak soud nebude mít důvod danou dohodu neschválit. Samozřejmě v nalezení nesrovnalostí nastává pro soud možnost, aby předloženou dohodu neschválil pro nedostatečná resp. rozporná skutková zjištění.

Jestliže se soud spokojí se skutkovými zjištěními, tak následně posuzuje správnost právní kvalifikace výše popsaného skutku. Posuzování správnosti právní kvalifikace soudem není ve schvalování návrhu o dohodě o vině a trestu novým úkonem. Děje se tak také v hlavním líčení, kdy v § 220 odst. 3 trestního řádu je řečeno, že soud není vázán právním posouzením skutku, tudíž provádí kontrolu právní kvalifikace. V případě schvalování dohody o vině a trestu může nastat situace, že státní zástupce přistoupil na mírnější právní kvalifikaci, a s tím se soud nemusí ztotožnit.⁶⁸

Druhým důvodem pro neschválení dohody je nesprávnost nebo nepřiměřenost z hlediska navrhovaného druhu a výše trestu nebo ochranného opatření. V souvislosti s určováním určování znění dohody o vině a trestu, která bude předložena soudu ke schválení, zde vzniká otázka, zda bude zachována proporcionalnost trestu nebo ochranného opatření. Jak je zmíněno již výše, v praxi bude státní zástupce pravděpodobně činit návrh na uložení sankce, která bude mírnější než v případě podání obžaloby, aby došlo k motivaci obviněného ke sjednání dohody

⁶⁸ Na tento problém je poukázáno v: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 48.

o vině a trestu. Zákodárce v návrhu zákona tuto situaci nijak neřešil. Míra snížení sankce je čistě na uvážení státního zástupce, čímž ovšem vzniká prostor pro to, aby mohlo nastat vybočení z určitých zákonitostí přiměřenosti. Samozřejmě se jedná o termín, který není nijak definován, takže jedinou pojistkou, která má zabránit důsledkům nesprávného uvážení státního zástupce, je následné schválení dohody soudem. Soud je pro řešení této situace nadán zákonem, který mu dává možnost odmítnout sjednanou dohodu o vině a trestu pro nepřiměřenost z hlediska druhu a výše navrhované sankce.

Problémem při posuzování správnosti a přiměřenosti trestu je, že státní zástupce navrhne trest, který je nesprávný v tom smyslu, že jej zákon zcela vylučuje. Avšak předpokládá se, že státní zástupce je profesionál, u kterého taková situace nenastane. Pravděpodobnější je situace, že navržená sankce bude v souladu s limity danými zákonem, ale soud subjektivně posoudí, že se nejedná o sankci přiměřenou.⁶⁹

Zde by se český zákonodárce mohl inspirovat ze slovenské právní úpravy, která tento motivační prvek pro obviněného výslovně určuje. Konkrétně je toto uvedeno v § 39 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona, kde je zakotveno snížení spodní hranice trestní sazby o jednu třetinu v případě sjednávání dohody o vině a trestu.

Třetím důvodem pro neschválení dohody je nesprávnost z hlediska způsobu a rozsahu náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Tímto je kladen důraz na ochranu poškozeného, kdy soud může obdobně odmítnout schválit sjednanou dohodu o vině a trestu v případě, že je daná dohoda nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Toto však nemusí být důvodem pro automatické neschválení sjednané dohody. Soudu je také dána možnost, aby přiznal obviněnému náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo bezdůvodného obohacení, pokud svůj nárok uplatnil, avšak v navrhované dohodě nebyl poškozený se svým nárokem zcela uspokojen. Také je možnost poškozeného odkázat se svým nárokem na civilní řízení (§ 314r odst. 4, § 229 trestního řádu). Uplatnění tohoto důvodu se nepředpokládá, jestliže se poškozenému vyhoví v plném rozsahu nebo v situaci, kdy sice není poškozenému zcela vyhověno, ale účastnil se sjednávání dohody o vině a trestu a s jejím zněním souhlasil.

⁶⁹ Jak je již řečeno výše, je nezbytné připomenout, že soud musí respektovat zásady pro ukládání trestů uvedené v § 39 a násl. trestního zákoníku. Na určité výchylky při ukládání druhu a výměru trestu, které nastaly v minulosti v souvislosti se zaváděním nových zvláštních způsobů řízení, upozorňuje JUDr. Ščerba: ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 51.

Posledním důvodem, který může zapříčinit neschválení dohody o vině a trestu je situace, kdy došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu. Tento důvod se zde již vyskytuje ohledně možnosti odmítnout návrh přímo po jeho podání soudu, například pro absenci přítomnosti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. V tomto případě by již neměla nastat situace, že bude zjištěn problém s nepřítomností obhájce. Zde by mělo docházet k důkladnějšímu prověření dodržení práv obviněného, které nejsou jasně patrné. Typicky se zde bude jednat o kontrolu, zda byla dodržena práva obviněného ohledně jeho prohlášení o spáchání skutku. K tomuto zjištění soud dospěje pomocí vyjádření obviněného provedeného podle § 314q odst. 3 písm. b) trestního řádu.

3.3 Využívání dohody o vině a trestu v praxi státních zástupců

Dohoda o vině a trestu je novým institutem, který bude potřebovat několik let na začlenění se do běžného užití v praxi státních zástupců. Ke konkrétnímu zjištění užití institutu dohody o vině a trestu byla užita Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2013.⁷⁰ Z této zprávy plyne, že v roce 2012, byla v přípravném řízení sjednána dohoda o vině a trestu v 29 případech, je však nutno zohlednit, že právní úprava nabyla účinnosti až 1. září 2012. Počet 29 vyřízených věcí lze považovat za úspěšný vzhledem k tomu, že byla aplikována pouze 4 měsíce. Tuto úspěšnost potvrzuje i skutečnost, že například dlouhodobě používaný institut narovnání byl za celý rok 2012 aplikován pouze v 141 případech, což není příliš vzdálené použití dohody o vině a trestu.

Pro rok 2013 lze již použít porovnání oproti roku 2012. Pokud byla v roce 2012 dohoda o vině a trestu sjednána v 29 případech za čtyři měsíce, tak to znamená, že teoreticky by došlo k 87 aplikacím za celý kalendářní rok. V roce 2013 však dle statistiky došlo k aplikaci institutu v 118 případech. Toto lze snadno porovnat s rokem 2012 a je zde zjevné, že dohoda o vině a trestu byla sjednávána ve více případech, než v roce 2012. Konkrétně zde teoreticky došlo k nárůstu o jednu třetinu oproti předcházejícímu kalendářnímu roku. Z výše uvedeného plyne, že aplikace institutu dohody o vině a trestu narůstá, což je pozitivní efekt pro tento nově vzniklý institut.

Poněkud jiná situace nastala ve Slovenské republice, kde byla dohoda o vině a trestu zavedena od 1. ledna 2006. Hned první rok její aplikace došlo ke sjednání dohody o vině a

⁷⁰ Zpráva o činnosti státního zastupitelství České republiky za rok 2013. Dostupná na: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti/882-zprava-o-innosti-za-rok-2013>.

trestu v 2916 případech.⁷¹ V roce 2007, tj. ve druhém roce její aplikace došlo k uzavření 5328 dohod o vině a trestu, což je mnohem výraznější nárůst, než ke kterému došlo při druhém roce aplikace v České republice.⁷² Z tohoto zjištění lze dovodit, že slovenské pojetí právní úpravy, které bude blíže rozebráno níže, je státními zástupci aplikováno mnohem častěji a je otázkou, zda by nebylo vhodné, aby došlo k úpravě české právní úpravy dle vzoru slovenské právní úpravy.

⁷¹ Zpráva o činnosti prokuratury slovenské republiky za rok 2006. Dostupná na: <http://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2006-1e1f.html>.

⁷² Zpráva o činnosti prokuratury slovenské republiky za rok 2007. Dostupná na: <http://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2007-1d25.html>.

4 Dotčené zásady trestního řízení

Jelikož trestní právo je odvětví práva veřejného, tedy práva kde dochází k vrchnostenskému postavení stran, nelze zcela bez problémů včlenit institut dohody o vině a trestu do českého trestního práva. Ze samotného názvu institutu plyne slovo „dohoda“, což je pojem užívaný spíše v rámci práva soukromého, nikoliv veřejného. Z výše uvedeného plyne, že přijetí tohoto institutu vyžadovalo určitý výklad i k samotným zásadám trestního práva, aby mohl být tento institut úspěšně aplikován v českém trestním právu, aniž by se s ním daný institut dostal do rozporu.

Ze své povahy institut dohody o vině a trestu určitým způsobem narušuje celkové postavení stran v trestním řízení, tak jak je tradičně vnímáno. V kontinentálním chápání je jasně stanoveno, že orgány činné v trestním řízení zastupují stát a vyskytují se v nadřazeném postavení vůči obviněnému a při své činnosti se řídí základním předpokladem zásady materiální pravdy, resp. nalezení materiální spravedlnosti, čímž se velmi konkrétně vymezuje postavení obviněného. Zavedením dohody o vině a trestu se však dlouho jasně definované postavení obviněného mění v tom smyslu, že se jeho vztah s orgány činnými v trestním řízení dostává z vertikálního postavení spíše k horizontálnímu postavení, kdy aktivně participuje na sjednávání či dohadování podmínek dohody o vině a trestu a tím získává podstatný vliv na průběh trestního řízení.⁷³

Mezi zásady trestního práva procesního, které byly dotčeny zavedením institutu dohody o vině a trestu se řadí následující:

- Zásada vyhledávací
- Zásada materiální pravdy⁷⁴
- Zásada legality
- Zásada volného hodnocení důkazů
- Zásada obžalovací
- Zásada rychlosti
- Zásada veřejnosti⁷⁵

⁷³ Důraznou rétoriku ohledně postavení obviněného a orgánů činných v trestním řízení volí prof. Musil ve svém článku: MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 14.

⁷⁴ K rozporu se zásadou vyhledávací a zásadou materiální pravdy se vyjadřuje prof. Musil ve svém článku: MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 15.

⁷⁵ Na porušení zásady veřejnosti upozorňuje prof. Jelínek ve svém článku: JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 50.

Zásada vyhledávací a zásada materiální pravdy obsažených v § 2 odst. 5 trestního řádu spočívají v tom, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyhledat a provést důkazy jak ve prospěch obviněného, tak v jeho neprospěch a tímto zjistit skutkový stav ve věci bez důvodných pochybností a v rozsahu nutném pro vydání rozhodnutí. Tato zásada může být oslabena ustanovením § 175a odst. 1 a 3 trestního řádu, ve kterém je uvedeno, že obviněný dobrovolně prohlásí, že daný skutek spáchal a také musí z výsledků přípravného řízení patrně, že obviněný skutek spáchal, což by mělo být jistotou pro dodržení výše uvedených zásad. Avšak je nezbytné zmínit obavy advokátů, aby nebyl na prohlášení obviněného kladen až přílišný důraz a nebylo považováno jako klíčové pro sjednání dohody o vině a trestu. Obavu ohledně dodržování těchto zásad vyjadřuje také prof. Musil⁷⁶, který se vymezuje vůči institutu dohody o vině a trestu, dále se k tomuto vyjadřuje doc. Vantuch⁷⁷, a na možná rizika poukázal také prof. Jelínek.⁷⁸ Prof. Jelínek ve svém článku uvádí: „...cílem dohody o vině a trestu není zjistit pokud možno co nejdělehodněji „co se stalo“, ale jen se dohodnout na skutkovém stavu...“.⁷⁹ K těmto vyjádřeným obavám je nutno vážně nahlédnout, protože vzhledem k požadavkům na rychlé vyřizování trestních věcí je zde riziko, že bude přiznáván přehnaný důraz na samotné přiznání obviněného ke spáchání skutku. Ohledně obav odborníků, aby nebyl kladen přehnaný důraz na prohlášení obviněného, že spáchal daný skutek lze uvést, že toto není v českém právním řádu zcela nový prvek. Již před zavedením institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu dochází k aplikaci odklonů, u nichž je také jednou z hlavních podmínek toto prohlášení o spáchání skutku, jak je tomu u narovnání [§ 309 odst. 1 písm. a) trestního řádu], nebo také doznání jako jedna z podmínek u podmíněného zastavení trestního stíhání [§ 307 odst. 1 písm. a) trestního řádu].

Zásada legality uvedená v § 2 odst. 3 trestního řádu spočívá v tom, že státní zástupce má stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví. Naproti tomu dohoda o vině a trestu je založena na zásadě oportunity, která je založena na možnosti státního zástupce učinit uvážení, jak danou trestní věc vyřídit.

Zásada oportunity již do českého trestního práva procesního proniká, děje se tak například pomocí institutu zastavení trestního stíhání v přípravném řízení pro neúčelnost dle § 172 odst. 2 písm. a) trestního řádu nebo již samotné rozhodnutí státního zástupce o odložení věci již

⁷⁶ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 15.

⁷⁷ VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 11, s. 5.

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 50 – 51.

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 50.

před zahájením trestního stíhání dle § 159a odst. 3 trestního řádu.⁸⁰ Z výše uvedeného tedy plyne, že dohoda o vině a trestu není prvním projevem zásady oportunity, a na rozdíl od zastavení trestního stíhání případně jeho nezahájení ji nelze považovat za přehnané pronikání zásady oportunity do českého trestního práva procesního. Obdobně se vyjadřuje prof. Šámal, který institut dohody o vině a trestu řadí mezi výjimky ze zásady legality, za předpokladu, že ji soud schválí.⁸¹ Na druhou stranu je však v této souvislosti říci, že sjednaná dohoda o vině a trestu se schvaluje odsuzujícím rozsudkem (§ 314r odst. 4 trestního řádu), nedochází zde tedy k zastavení trestního stíhání, což by byl jasný projev zásady oportunity. Tímto lze institut dohody o vině a trestu lze také chápat v souladu se zásadou legality, jelikož dosahuje stejného cíle jako standardně probíhající trestní řízení (vydání odsuzujícího rozsudku), avšak používá k dosažení tohoto cíle jinou cestu.

V § 2 odst. 6 trestního řádu je obsažena zásada volného hodnocení důkazů, která spočívá v tom, že orgány činné v trestním řízení mají hodnotit důkazy podle svého vnitřního přesvědčení a po zvážení všech okolností v daném případě jak jednotlivě, tak v jejich souhrnu. U této zásady bude pravděpodobně problematickým místem samotné vnitřní přesvědčení orgánu činného v trestním řízení, které slouží k hodnocení zjištěných skutečností a hodnocení důkazů. Toto vnitřní přesvědčení však není zcela subjektivním hlediskem, nýbrž by mělo vycházet z analýzy dané individuální situace a následně aplikace racionálního řešení, čímž by mělo dojít k vyloučení převážné subjektivity orgánu činného v trestním řízení při posouzení daného případu. Také samotná aplikace této zásady při soudním projednání je problematická, jelikož se před soudem neprování dokazování v plném rozsahu, ale soud jen provede omezené dokazování k ověření si splnění podmínek pro schválení dohody o vině a trestu.⁸² Samotný smysl volného hodnocení důkazů není zcela dotčen, jelikož soud hodnotí důkazy jemu předložené, avšak problematickým místem může být výše zmíněná skutečnost, že soud obvykle neprovádí veškeré důkazy ve věci, ale pouze ty, které jsou relevantní pro schválení sjednané dohody o vině a trestu.

Další dotčenou zásadou trestního práva procesního je zásada obžalovací uvedená v § 2 odst. 8 trestního řádu, jež spočívá v tom, že státní zástupce podává návrh na zahájení řízení soudem. Jako takový návrh původně sloužila obžaloba, případně návrh na potrestání. Za této

⁸⁰ ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed). *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257 – 2292 (§ 175a trestního řádu).

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní.* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 103.

⁸² Přesněji uvedeno v § 314q zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Jak plyne z odstavce 5 uvedeného paragrafu, tak soud není povinen ani k provedení výsledku obviněného, pouze se ho dotáže v souladu s odstavcem 3, zda rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zda učinil prohlášení o spáchání skutku dobrovolně a jsou – li mu známy všechny důsledky spojené se schválením dané dohody soudem.

situace následně státní zástupce a obžalovaný, resp. jeho obhájce byli v kontradiktorním postavení a soud autoritativně rozhodnul ve věci. Se zavedením institutu dohody o vině a trestu zůstala zachována autorita soudu, jakožto rozhodujícího v soudním řízení, avšak kontradiktorní postavení státního zástupce a obžalovaného, resp. jeho obhájce bylo oslabeno, ne - li téměř potlačeno. Ze samotného názvu institutu plyne, že jde o dohodu státního zástupce a obviněného, tudíž museli dojít ke vzájemné shodě a následně tento výsledek konsensu předkládají soudu ke schválení.⁸³ Avšak zásada obžalovací se opět plně užije za situace, kdy jednání o sjednání či schválení dohody o vině a trestu nejsou dovedeny do úspěšného konce, poté opět nastupuje řešení pomocí podání obžaloby, případně návrhu na potrestání.

V § 2 odst. 4 trestního řádu je obsažena zásada rychlosti trestního řízení. K tomuto je nutno říci, že institut dohody o vině a trestu je v souladu se zásadou rychlosti, požadovanou v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod⁸⁴, tak i v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁸⁵, podle nichž má dojít k projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. v přiměřené lhůtě. Jako jedna z motivací zavedení institutu dohody o vině a trestu bylo bezpochyby zavedení možnosti řešit trestní věci rychlejším způsobem bez nařizování hlavního líčení a provádění kompletního dokazování, čímž se sníží objem práce soudů a zvětší se prostor pro řešení závažné kriminality, resp. spáchaných zvláště závažných zločinů, které nelze ve věci samé řešit jinak než podáním obžaloby, jelikož dohoda o vině a trestu u těchto závažných věcí nemůže být sjednána,⁸⁶ ani nemůže být věc vyřízena podáním návrhu na potrestání. K zásadě rychlosti se také podpůrně vyjadřuje prof. Musil, který dává za příklad nově se vyskytující trestné činy obvykle z oblasti hospodářské, které svojí rozsáhlostí a propracovaností obvykle znamenají trestní řízení, které bude trvat několik let, ať už z důvodů zdržovacích taktik obviněných, respektive jejich obhájců, tak i velkého množství důkazního materiálu, kdy může nepřiměřeně dlouho trvat nalezení trestněprávně relevantních důkazů např. v rozsáhlých podnikových archivech, pohybujeme - li se stále v oblasti kriminality hospodářské.⁸⁷ Zde vzniká prostor pro aplikaci dohody o vině a trestu, kdy je na uvážení státního zástupce, aby se pokusil o iniciaci sjednání dohody o vině a trestu, a jediným

⁸³ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol (ed.). *Trestní řád: komentář. I, § 1 – 156*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 15 – 106 (§ 2 trestního řádu).

⁸⁴ Listina základních práv a svobod je obsažena v usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla do českého právního řádu zavedena sdělením č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

⁸⁶ Dohoda o vině a trestu je vyloučena u zvláště závažných zločinů dle § 175a odst. 8 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁷ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 12.

motivačním prvkem pro obviněného, který by jinak volil zdržovací taktiku vedení řízení, je neformální návrh na přiměřené provedení redukce druhu a výměry trestu, avšak bez zákonné opory státního zástupce pro redukcí druhu a výměry sankce jako motivačního prvku.

Zásada veřejnosti obsažena v § 2 odst. 10 trestního řádu zakládá právo veřejnosti účastnit se veřejného projednání před soudem. Institut dohody o vině a trestu nijak nevylučuje účast veřejnosti na projednání věci před soudem.⁸⁸ Avšak komplikace zde spočívá ve skutečnosti, že hlavní část samotného trestního řízení probíhá již v přípravném řízení, kde je sjednávání dohody o vině a trestu neveřejné, a následně před soudem dochází jen ke schvalování návrhu dohody o vině a trestu bez provádění dokazování. Hlavní líčení, které je veřejné a zároveň je hlavním těžištěm dokazování, se v tomto případě vůbec nenařizuje. K tomuto je nutno uvést, že se v českém trestním právu nejedná o první zásah do zásady veřejnosti. Do zásady veřejnosti již zasahuje rozšířený institut trestního příkazu, u nějž se jednání vůbec nenařizuje.

⁸⁸ Soud projednává schválení sjednané dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání dle §314o odst. 1 písm. a), § 314q odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

5 Závěr

V úvodu této diplomové práce jsem jako hlavní cíl určil zkoumání, jak se tento původně anglosaský institut dokáže zařadit do českého právního řádu. Již ze samotného popisu pokusů o přijetí právní úpravy plyne, že průběh včleňování nebyl zcela bezproblémový. Nakonec bylo přijato finální znění právní úpravy institutu dohody o vině a trestu a v českém právním řádu je účinné od 1. září 2012.

Po popisu dosažení konečného znění právní úpravy následuje seznámení s přijatou právní úpravou. Nejdříve jsou rozebrány zákonné podmínky, které musí být splněny, aby mohl být institut dohody o vině a trestu aplikován. Zde jsem se především věnoval zákonem stanovenému omezení, které znemožňuje sjednat dohodu o vině a trestu v případě, že je vedeno trestní řízení o zvláště závažném zločinu. Toto omezení je blíže rozebráno v kapitole 2. 3, kde jsem došel k závěru, že by bylo vhodnější inspirovat se slovenskou právní úpravou a zrušit toto omezení v české právní úpravě. Tato práce se také podrobně věnuje zkoumání prohlášení o spáchání skutku, což je další podmínka, která musí být splněna, aby mohla být sjednána dohoda o vině a trestu. K této podmínce lze říci, že státní zástupce se nesmí spokojit s tímto prohlášením obviněného, ale musí dále činit úkony k řádnému zjištění skutkové stavu, aby nebyly pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného. V případě, že státní zástupce v rámci dalšího postupu vyšetřování odhalí skutečnosti, které vedou k pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného, tak v důsledku těchto zjištění nemusí dojít ke sjednání dohody o vině a trestu.

Po analýze podmínek, které musí být splněny, aby mohla být sjednána dohoda o vině a trestu, jsem se zaměřil na procesní postup, který musí být dodržen při sjednání a schvalování dohody o vině a trestu. Nejprve dochází k rozboru možností, jak může být zahájeno sjednávání dohody o vině a trestu. Z rozboru uvedeného v kapitole 3. 1. 1 jsem došel k závěru, že pravomoc učinit konečné a závazné rozhodnutí o zahájení je dána pouze státnímu zástupci a ostatní strany řízení mají v tomto ohledu pouze určité právo vyjádřit nezávazný názor. Poté, co je jasně určen státní zástupce jako pán sporu (tzv. dominus litis) ve fázi sjednávání dohody o vině a trestu, se tato práce věnuje také postavení obviněného a poškozeného v této fázi řízení. Ohledně postavení obviněného je zaměřena pozornost na jeho obhájce, resp. nutnosti jej mít při sjednávání dohody o vině a trestu. I přes poukázání na slovenskou právní úpravu, ve které není nutné mít při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, jsem dosáhl závěru, že obhájce je pro obviněného přínosem při procesu sjednávání. Po procesu sjednávání dohody o vině a trestu se zabývám konečným zněním sjednané

dohody, kde především rozebírám problematiku týkající se stanovení druhu a výměry trestu a ochranného opatření. Zde jsem došel k závěru, že bude s ohledem na právní jistotu pro obviněného lepší, když bude po vzoru slovenské právní úpravy přijatý jasně definovaný nárok na snížení spodní hranice trestní sazby v případě sjednání dohody o vině a trestu.

Na toto navazuje rozbor schvalování sjednané dohody o vině a trestu soudem. Zde je věnována pozornost důvodům, pro které soud předloženou dohodu neschválí. Po podrobném seznámení se s českou právní úpravou dohody o vině a trestu dochází k samotnému posuzování, jak se podařilo tento institut včlenit do českého právního řádu. K tomuto jsem použil proces hodnocení souladu daného institutu se základními zásadami trestního řízení. Zde se jako hlavní jeví posuzování souladu se zásadou obžalovací a zásadami materiální pravdy a vyhledávací. Zásadu obžalovací jsem vybral z toho důvodu, že dosud byla soudu předkládána obžaloba a návrh na potrestání a nyní se k nim přiřadil návrh na schválení dohody o vině a trestu. Zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací jsou zmíněny, jelikož dle těchto zásad jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyhledat a provést důkazy a zjistit skutkový stav ve věci bez důvodných pochybností a v rozsahu nutném pro vydání rozhodnutí. Ohledně dodržení těchto zásad byly vyjádřeny obavy, avšak po celkovém posouzení jsem vznik této situace vyhodnotil jako nepravděpodobný.

V této práci jsem po komplexním zhodnocení dosáhl závěru, že institut dohody o vině a trestu je v souladu českým právním řádem a může být přínosem pro české trestní právo procesní.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a komentáře

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 784 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1009 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I, § 1 – 156*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1898 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II, § 157 – 314s*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1831 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. 128 s.
- RAUXLOH, Regina. *Plea Bargaining in national and international law*. Abingdon; New York, N.Y.: Routledge Taylor & Francis Group, 2012. 285 s.
- TURNER, Jenia I. *Plea Bargaining across borders*. New York, N.Y.: Aspen Publishers, 2009. 294 s.

Odborné časopisy

- AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 3, s. 32 – 35.
- JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 19 – 25.
- JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 46 – 51.
- KUČERA, Pavel, PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 7 – 8, s. 3 – 5.
- MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 3 – 26.
- POLEDNÍK, Petr. Dohodovací řízení – novinka v českém trestním právu. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 3.
- ŘEHÁČEK, Jan. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 40 – 43.

ŠABATA, Karel, RŮŽIČKA, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 6, s. 6 – 14.

VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 11, s. 5 – 13.

VANTUCH, Pavel. Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 9, s. 4 – 14.

VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 4 – 11.

VANTUCH, Pavel. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu. *Trestní právo*, 2013, roč. 18, č. 9 – 10, s. 9 – 16.

Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., o změně trestního řádu (zavádí dohodu o vině a trestu).

Usnesení vlády České republiky č. 996 ze dne 20. 8. 2008.

Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574 z 5. volebního období.

Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574/2 z 5. volebního období.

Sněmovní tisk poslanecké sněmovny č. 746 ze 4. volebního období.

Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2013. Dostupná na:
<<http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti/882-zprava-o-innosti-za-rok-2013>>.

Zpráva o činnosti prokuratury slovenské republiky za rok 2006. Dostupná na:
<<http://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2006-1e1f.html>>.

Zpráva o činnosti prokuratury slovenské republiky za rok 2007. Dostupná na:
<<http://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2007-1d25.html>>.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá institutem dohody i vině a trestu v českém trestním právu procesním. Cílem této diplomové práce je hodnocení, zda se tento institut dokáže zařadit do českého právního řádu. Na začátku této práce je obecně představen institut dohody o vině a trestu v anglosaském právním systému. Poté je tento institut obecně popsán v české právní úpravě. Ve druhé kapitole jsou popsány podmínky aplikace tohoto institutu. Následně je popsán procesní postup, který se užívá při sjednávání finálního znění dohody a jejím schvalování. V těchto kapitolách je poukázáno na problematické pasáže právní úpravy a ve vhodných případech je navrženo jejich odlišné znění. Po komplexním popisu právní úpravy dochází k celkovému hodnocení. Celkové hodnocení je založeno na srovnání tohoto institutu se základními zásadami trestního řízení. Z tohoto srovnání následně plyne hodnocení, zda byl naplněn cíl této diplomové práce.

Summary

This diploma thesis deals with institute of plea bargaining in Czech criminal procedural law. The object of this diploma thesis is valuation, if this institute is able to fit in Czech legal system. At the beginnings of this thesis is generally introduced institute of plea bargaining in Anglo - saxon legal system. Then this institute is generally described in Czech legal system. In second chapter is description terms of application of this institute. After that there is described procedure, which is used in the process of negotiating and approving of plea bargaining. In these chapters is pointed on questionable parts of the criminal law. Evaluation is based on comparison of this institute with principles of criminal procedure. The result of this comparison is evaluation, if is reached the main object of this thesis.

Seznam klíčových slov

Dohoda o vině a trestu, zásady trestního řízení, advokát, státní zástupce, obviněný, soud, zvláštní způsoby řízení.

List of key words

Plea bargaining, principles of criminal procedure, advocate, prosecutor, accused, court of law, special forms of criminal procedure.